

PAARD

& WELZIJN

Dit magazine t.w.v.
€ 4,95 is GRATIS.
Speciaal voor
jou!

Trends in de stal

4 x Mail en win!

**Twaalf manieren
om van je paard
te houden**

Welzijn aan de top:

Adeline Cornelissen, Anky van Grunsven,
Bram Chardon en Carmen Römer

Paard en passie

A close-up photograph of a horse's head, focusing on its eye and the surrounding mane. The horse has a dark brown coat and a thick, dark brown mane. The eye is dark and expressive, looking slightly to the side. The background is a solid dark green color.

BoerenBond

welKOOP

Hét adres voor een **compleet** paardenassortiment

BoerenBond/Welkoop is hét adres voor alles wat met buitenleven te maken heeft en levert een totaalassortiment op het gebied van paard en ruiter. Hierbij kunt u denken aan een compleet voedingsassortiment, verzorgingsproducten en ruiterbenodigdheden. U kunt bij BoerenBond/Welkoop ook terecht voor een deskundig advies en ons assortiment tuin, dier, werk- en buitenkleding.



Scan de code of bekijk onze paard- en ruiterspecial op
www.boerenbond-welkoop.nl/paardenspecial



Verstand van buiten leven.

Arno Hendriks (redacteur)

"Een heldhaftig paard en een op hol geslagen paard kunnen hetzelfde handelen, maar een heldhaftig paard weet wat hij doet."

**Jinke Hesterman (eindredacteur)**

"Het paard is het meest edelmoedige dier dat er bestaat, edelmoediger dan de mens"

Hanneke Hazeveld (redacteur)

"Paardwaardig, juist ook in de training"

**Marion van 't Land (redacteur)**

"De geur van een paardenneus... Bestaat er iets dat lekkerder ruikt dan dat?"

**Hanneke van Horen (art-direction)**

"De contouren, prachtig. Het dier. De bouw. De bewegingen. Wat een schoonheid en kracht."

**Kim Meijers (vormgeving)**

"Na het maken van heel wat paardenbladen was dit de grootste uitdaging."

Jan Smit (beeldredacteur)

"We zijn bijna vergeten hoe vreemd het is dat zo'n groot, machtig en intelligent dier als een paard, een ander, veel zwakker dier, op zijn rug laat rijden"

**Miranda Lueb (advertentieacquisitie)**

"Werken aan PAARD&welzijn vond ik een prachtige missie. Ook voor de Shetlander van onze dochter willen we graag een leuk leven"



Deze eenmalige glossy is een samenwerkingsproject van de Stichting Levende Have, het Nederlands Hippisch Kenniscentrum en de Sectorraad Paarden. De glossy is verschenen op 4 oktober 2012 in een oplage van 50.000 exemplaren.

Redactie: Hanneke Hazeveld, Arno Hendriks, Jinke Hesterman (eind- en hoofdredactie), Marion van 't Land, Jan Smit (beeldredacteur)

Foto cover: Jan Smit/Dierenbeeldbank
Foto's: Jan Smit/Dierenbeeldbank (www.dierenbeeldbank.nl), Arnd Bronkhorst (www.arnd.nl), Desiree Boon, Maurits Bosgoed, Menke Steenberg (www.paardsignalen.nl), Hypofocus (www.hypofocus.com)

Redactiecommissie: Bart van Bragt (www.bokt.nl), Machteld van Dierendonck (www.equusresearch.nl), Eva Ekelenburg (WUR Van Hall), Nelleke Krol (www.sectorraadpaarden.nl), Marcel Reijnen (www.dierenbescherming.nl), Liliane Smit en Ingeborg Fortgens (www.knhs.nl), Eline Spek (www.bokt.nl), Rick Steijn (www.mansour.nl), Fenna Westerduin (www.nhk.nl).

Advertentieacquisitie: Miranda Lueb (www.leub-media.nl)

Art-direction: Hanneke van Horen (www.rozzrood.nl)

Vormgeving: Kim Meijers (www.kimsatteljee.nl)

Druk: Printerface (www.printerface.nl)

Uitgever: Stichting Levende Have, Welsum (www.levendehave.nl)

Van deze glossy verschijnt een digitale uitgave op www.levendehave.nl, www.nhk.nl, www.dierenbescherming.nl, <http://www.sectorraadpaarden.nl>

Hoewel aan deze uitgave uiterste zorg is besteed, aanvaarden redactie noch uitgever enige aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten of onvolkomenheden in dit magazine.



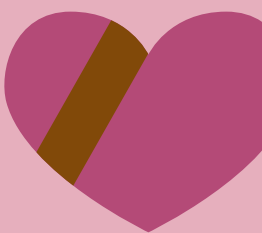
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij een subsidie van het ministerie van EL&I.

© Stichting Levende Have, Oktober 2012

2 TWAALF MANIEREN OM VAN JE PAARD TE HOUDEN

- / De kracht van hooi / 10
- / Lekker liggen / 16
- / Naar buiten / 28
- / Veulen op eigen benen / 32
- / Blij in de wei / 44
- / Mijn paard doet raar / 50
- / Nooit meer alleen / 56
- / Allemaal beestjes / 68
- / Overal haar / 72
- / Belonen en corrigeren / 74
- / In het licht / 86
- / Een eigen paard / 92



34 WELZIJN AAN DE TOP

- / Adelinde Cornelissen / 34
- / Anky van Grunsven / 36
- / Bram Chardon / 38
- / Carmen Römer / 40



12 Veilige buitenrit
met Enjoy the ride

22 Trends
in de stal
Paarden komen
tot leven door
te bewegen



48, 62 en 88 /
Paardenweetjes

52 Reportage

Annemieke de Koninck
en haar zwaargewichten:
vriendschap
met paarden



70 / De grote
NHK-kennisquiz



58 De hoefsmid

64 Interview

Machteld van
Dierendonck:
'Denk niet vóór
een paard, maar
áls een paard'



67 Column

Yvonne Kroonenberg



76 De paardentandarts



Paard & Passie



90 / Test je kennis
van paardsignalen

/ Ramona Prins / 78
 / Sanne Kurvers / 80
 / Nanda le Poole / 82
 / Rianne Berndszen / 84



WOW! Een glossy over paarden. Toen de Stichting Levende Have en het Nederlands Hippisch Kenniscentrum voorstelden om een glossy te maken over paardenwelzijn was ik gelijk enthousiast. Wat is er nu leuker dan een glossy over je lievelingsdier en dan mag je er ook nog zelf aan meewerken!

De Sectorraad Paarden heeft vorig jaar de Gids voor Goede Praktijken opgesteld die een aantal praktische richtlijnen voor paardenwelzijn onder de aandacht brengt. De één vindt deze richtlijnen te ver gaan, de ander vindt ze juist te mild. Eén ding is zeker, we vinden het allemaal belangrijk om goed voor onze paarden te zorgen.

De Sectorraad Paarden vertegenwoordigt een grote groep paardenhouders. Van professional tot hobbyfokker, van topsporter tot recreant; ze horen er allemaal bij. Maar er zijn ook paardenhouders die geen lid zijn van een stamboek, een branche- of een sportorganisatie. Ook zij moeten geïnformeerd worden over hoe je goed voor je paard zorgt. Deze glossy richt zich vooral op deze groep mensen. Daarnaast willen we aan het grote publiek, dus ook de mensen die niks met paarden hebben, laten zien hoe wij met onze paarden omgaan.

In dit magazine worden de thema's uit de Gids voor Goede Praktijken op aansprekende wijze onder de aandacht gebracht. De richtlijnen worden beschreven als twaalf manieren om van je paard te houden! Uit eigen ervaring weet ik hoe ontzettend leuk het is om paarden te hebben en goed voor ze te zorgen. Met paarden bezig zijn levert mij plezier op en ontspanning.

Even over de titel, 'Paard & welzijn'. Welzijn is een breed begrip. Alles wat we met en voor onze paarden doen, heeft te maken met welzijn. Voelt mijn paard zich wel goed? Is het gezond en kan het zijn natuurlijke behoeften voldoende uitoefenen? Vragen waar we dagelijks mee bezig zijn. De glossy belicht een aantal huisvestingsvormen. Je leest en ziet hoe creatief paardenhouders omgaan met de eventuele beperkingen van hun omgeving om hun paarden toch zo goed mogelijk te huisvesten. Wellicht doe je tijdens het lezen goede ideeën op voor je eigen stal.

Ik wens jullie veel leesplezier!

JAN SNEL PRESENTS

DE SPAANSE RIJSCHOOL UIT WENEN

SLECHTS ÉÉN KEER PER VIJF JAAR TE ZIEN IN NEDERLAND!



9 - 10 - 11 NOVEMBER 2012 - AHOY ROTTERDAM

Voorprogramma: Het Friesche Paard, On Tour

WWW.SPAANSERIJSCHOOL.NL



© WWW.ADPHOTUM.COM, RENÉ VAN BAKEL

Ahoy.
rotterdam

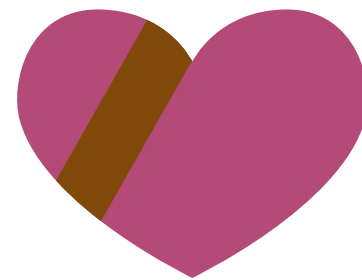
jansnel

AD

Hoefslag
DE DAISSCHERWEEDE VAN NEDERLAND

Royalty

VOLVO



TWAALF MANIEREN OM VAN JE PAARD TE HOUDEN

De liefde die mensen voor hun paard voelen, lijkt wel een beetje op de liefde tussen twee mensen: je wilt goed voor de ander zorgen, je gunt de ander heel veel vrienden, je wilt de ander geen pijn doen en je wilt dat de ander bij jou zichzelf kan zijn.

Zo gezien zijn de twaalf welzijnsrichtlijnen die de Sectorraad Paarden heeft beschreven in de Gids voor Goede Praktijken niets minder dan twaalf manieren om van je paard te houden.

Als je van paarden houdt dan:

1 geef je voer dat bij ze past

2 geef je ze de ruimte

3 geef je ze voldoende beweging

4 laat je merrie en veulen zo lang mogelijk bij elkaar

5 zorg je voor een veilige wei met schuilstal

6 voorkom je stalondeugden

7 gun je ze veel contact met soortgenoten

8 let je goed op insecten en parasieten

9 laat je hun haren eraan zitten

ga je bij de training uit
van de aard van het paard **10**

zet je ze niet in een donkere stal **11**

laat je bij de aankoop van een nieuw
paard ook het verstand meespreken **12**



De twaalf manieren om van je paarden te houden komen verderop in deze glossy allemaal aan bod.



Fris, geurig, ruwvezelig hooi, verdeeld over flink wat porties per dag. Veel meer heeft het doorsnee paard niet nodig om fit en gezond te blijven. Misschien nog wat takken tussendoor, of lekker grazen in de wei. En eventueel

wat krachtvoer, maar niet te veel. Want ruwvoer levert de echte paardenkracht.

De KRACHT van HOOI



Paarden zijn geen ‘drie maaltijden per dag’-eters. Van nature grazen ze dag en nacht door op schraal land. Dat is geen vetpot, maar hun maagdarmstelsel is erop afgestemd het maximale te halen uit laagwaardig, ruwvezelig voedsel: grove grassen, takken en twijgen, boomschors. Hun sobere menu maakt ze tot echte *survivors*.

Ook onze tegenwoordige huispaarden hebben nog steeds vooral structuurrijk ruwvoer nodig. Dat stimuleert het kauwen. Tijdens het malen met de kiezen maakt een paard speeksel aan, dat nodig is als buffer voor het maagzuur. Al na een paar uur zonder eten raakt de zuurgraad in de maag in de war. Ontstekingen en maagzweren liggen dan op de loer. Uit vrije wil zullen paarden daarom nooit meer dan vier uur vasten.

De lange vezels in goed ruwvoer zijn ook de ideale voedingsbodem voor



Paarden hebben dus verspreid over een etmaal kleine beetjes structuurrijk, langstengelig ruwvoer nodig. Minimaal drie keer per dag, maar hoe vaker hoe liever. Er zijn producten op de markt die de eetperiode verlengen. De bekendste zijn de zogenoemde slowfeeders: hooinet-

paarden niet veel meer dan een liksteen als aanvulling nodig. Sportpaarden, dragende en zogende merries en opgroeiende paarden kunnen naar behoefte wel wat krachtvoer gebruiken. Eigenlijk kunnen paarden met krachtvoer niet goed overweg. Hun darmen verteren maar kleine beetjes zetmeel tegelijk, anders raakt de boel van slag. Dus liever

een paar keer per dag een kleine hoeveelheid krachtvoer dan in één keer het dagrantsoen. De volgorde is ook belangrijk: altijd eerst ruwvoer, daarna pas krachtvoer.

Ruwvoer: minimaal drie keer per dag, maar vaker is beter

de miljarden bacteriën en micro-organismen in de paardendarmen. Een gezonde darmflora zorgt voor een optimaal vrijmaken van voedingsstoffen en energie uit het voer, voor weerstand tegen ziektes en voor een soepele afvoer van de overblijvende mest.

ten met hele kleine mazen of grondbakken met betongaas eroverheen. Sprietje voor sprietje trekken de paarden het hooi eruit, zodat ze lang aan het ‘grazen’ en kauwen zijn.

Naast goed ruwvoer, waartoe ook stro behoort, hebben de meeste

Hoeveel ruwvoer kan ik voeren?

Het ene paard is het andere niet. Leeftijd, conditie, vrije beweging en arbeid bepalen wat een paard nodig heeft. Als houvast een vuistregel: 1 kg droge stof ruwvoer per 100 kg lichaamsgewicht. Dat komt (globaal) overeen met 1,2 kg hooi of 1,3 tot 1,8 kg kuilgras per 100 kg paard. Als het rantsoen alleen uit ruwvoer bestaat, dan ‘mag het een onsje meer zijn’. Onbeperkte weidegang is voor sommige paarden ideaal, maar voor sobere rassen meestal te veel van het goede.

A photograph of three riders on horseback, seen from behind, as they ride along a dirt path through a lush green forest. The riders are wearing black helmets and dark clothing. The horses are brown and chestnut. The scene is peaceful and scenic, with sunlight filtering through the trees.

De paden op, de lanen in...

VEILIGE
BUITENRIT MET
ENJOY THE RIDE

Lekker even helemaal losgaan. Eén zijn met je paard. Een buitenrit in de natuur geeft een gevoel van vrijheid. “Vooral omdat je nergens over hoeft na te denken”, zegt een van de deelnemers aan Enjoy the Ride.

De route is vanaf het begin tot aan het eind uitgestippeld: bij een wit lintje naar links, bij een rood lintje naar rechts, luidt de instructie. Op lastige punten, zoals tunnels of een spoorwegovergang, staan vrijwilligers van de Harsloruiters uit Bennekom. En op de rustplek – na twaalf kilometer – trakteert de organisatie op krentenbollen.



Tot in de puntjes verzorgd. Dat is de grote aantrekkingskracht van Enjoy the Ride. Reden waarom in voorjaar,

zomer en najaar duizenden deelnemers hun paarden in de trailer laden om af te reizen naar een van de vele vertrekpunten. Deze keer is Kasteel Hoekelum in Bennekom de uitvalsbasis. De rit gaat door het bos en over een stuk heide aan de zuidzijde van de Veluwe. De deelnemers kunnen kiezen uit twee afstanden:

15 of 25 kilometer. Voor de meesten is het nieuw, maar een enkeling doet al voor de derde keer mee aan deze rit. Drie jaar geleden waren er 63 deelnemers, vorig jaar 85 en nu bijna honderd. Ze komen uit het hele land. De populariteit van het georganiseerde buitenrijden groeit, stelt ook Ron van der Touw van de Harsloruiters tevreden vast.

De groep, die vanaf tien uur in de ochtend verspreid van start gaat,

'De paarden briesen, zijn goed voorwaarts'

bestaat overwegend uit ruiters, maar er doen ook enkele mannen mee. Sommigen rijden alleen, anderen in een groepje, zoals Karin Vis, Deborah Verkade, Mariëlle Hamelink en Antoinette Rolloos uit Nieuwerkerk aan de IJssel. "Bij de stal waar onze paarden staan, hebben we ook wel een stukje bos, maar zo'n uitgestrekt gebied als hier, vind je bij ons niet", ►

Controle op teken

Het plezier van een zomerse buitenrit is gauw over als het paard een teek meeneemt uit het bos. Tenminste, als deze teek onopgemerkt blijft en na 24 uur bloed van het paard kan opzuigen. Op het moment dat de teek speeksel in de wond van het paard overbrengt, kunnen daarbij ook ziektekiemen worden overgedragen. Veel ellende is te voorkomen door na een buitenrit eventueel aanwezige teken direct op te sporen en te verwijderen. Dat kan het beste gebeuren met een tekentang of pincet. Het wordt afgeraden om van te voren alcohol of iets dergelijks op de teek te druppelen.





► verklaart Mariëlle de moeite die ze heeft genomen om 's morgens vroeg de Randstad te verlaten en de bossen op te zoeken. "Dit is mijn eerste grote rit", vertelt ze trots. "Het is fijn dat het zo goed georganiseerd is. Je hoeft alleen maar op de vlaggetjes te letten en verder nergens over na te denken." Ook Deborah Verkade doet voor het eerst mee aan Enjoy the Ride. "Lekker naar buiten, veel bewegen, ervaring opdoen met andere paarden. Het gaat heel goed", zegt ze, terwijl ze haar ruin Koka een schouderklopje geeft. "Dit is mijn maatje. Hij is vijf jaar. Ik heb hem nu anderhalf jaar onder het zadel. Voor zo'n rit moet je natuurlijk wel een beetje conditie opbouwen. Veel trainen en longeren. Onze paarden lopen dag en



Ruim tweehonderd routes

Enjoy the Ride is een ontspannen manier van buitenrijden. Door de mooiste gebieden van Nederland lopen inmiddels meer dan tweehonderd routes die op www.enjoytheride.nl te vinden zijn. Deze routes kun je zelf verkennen, maar er zijn ook georganiseerde buitenritten. Van dertien routes zijn routekaarten gemaakt (kosten €3,95). Bij alle routes staat uitgebreide informatie over de omgeving, benodigde vergunningen, startpunten en overnachtingsmogelijkheden. Daarnaast zijn de meeste routes voorzien van GPS-coördinaten die je via de website gemakkelijk op je GPS-apparaat kunt downloaden. De KNHS organiseert elk jaar in samenwerking met FNRS Ruitersportcentra en KNHS rijverenigingen diverse Enjoy-the-Ride-ritten. Deze ritten rij je met de personen met wie je je opgeeft. De route is voor je uitgezet en onderweg krijg je een lekkere lunch. Je kunt ook lid worden van de Enjoy the Ride Club, zelf routes uploaden en ritten organiseren.

nacht op het land, dus ook dan bewegen ze best veel."

"Lekker vrij rijden. Dat is beter dan al die rondjes in de bak", vult Antoinette Rolloos aan. "Het doet de paarden goed. Dat merk je aan ze. Ze briesen, zijn goed voorwaarts, hebben de oortjes naar voren. Voor de paarden is het fijn dat ze achter

Op lastige punten staan vrijwilligers

endurance-evenementen. Ze informeren of dit net zoiets is. "Krijg je hier ook om de haverklap controle?" Een van de deelnemers aan de Enjoy the Ride legt uit wat de verschillen zijn:

'Voor zo'n rit moet je natuurlijk wel een beetje conditie opbouwen. Veel trainen en longeren'

elkaar aan kunnen lopen." Een jongen en een meisje die op hun pony's hun eigen route volgen, verbazen zich over de grote hoeveelheid paarden en hun berijders in het bos. Zelf doen ze wel eens mee aan

dit is recreatief, geen wedstrijd. "Wat leuk, precies wat ik zoek", zegt het meisje, waarna ze haar pony weer in beweging zet, om zich heen kijkend welke kant ze op zal gaan. Volgend jaar is ze vast van de partij.



When the result counts

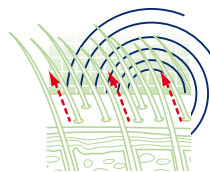
NATURAL

Een gezonde huid van binnenuit!

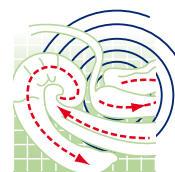


Ondersteunt de behandeling van hardnekkige huidproblemen door:

- laag eiwitgehalte
- laag suiker- en zetmeelgehalte
- weldoende kruidenmengeling



Skin care



Digest control



SKIN CARE



LEKKER LIGGEN

Om diep te kunnen slapen hebben paarden veel ruimte om zich heen nodig. Als ze niet bang hoeven te zijn dat hun benen ergens tegenaan botsen, durven ze sneller helemaal plat en met hun nek en benen gestrekt te gaan liggen. Het is dus belangrijk dat een stal daar genoeg ruimte voor heeft.



Een paard slaapt meestal staand, maar kan alleen in een diepe slaap komen als hij languit op zijn zij ligt. Ze moeten zich dan wel veilig voelen, want liggen is eigenlijk een gevaarlijke positie. Een paard dat diep slaapt, komt in de REM-slaap. Mensen dromen als ze in deze slaapfase komen. Paarden bewegen in deze fase soms met hun benen of hinniken zacht, maar het is moeilijk te bewijzen dat zij dan ook dromen.

In een grote stal gaan paarden eerder liggen dan in een kleine stal. Ook blijven ze dan langer liggen. Het is voor een paard wel fijn als er genoeg ruimte is om lekker te rollen. Zo kunnen ze hun rug krabben en hun vacht verzorgen.

en de nek weer terug naar achteren. Als hij dan besluit op zijn zij te gaan liggen, is er naast hem ook nog plaats nodig om daarheen te kunnen rollen.



Volgens sommige wetenschappers rollen paarden voor het opstaan om te controleren of ze zich niet te dicht bij een muur bevinden. Als paarden zichzelf eenmaal hebben aangeleerd voor het opstaan te rollen, blijven ze dat vaak doen, ook als ze veilig buiten slapen.

Volwassen paarden slapen nooit uren aan een stuk, maar doen de hele dag en nacht door steeds dutjes van enkele minuten tot een kwartier. Alle dutjes opgeteld slaapt een volwassen

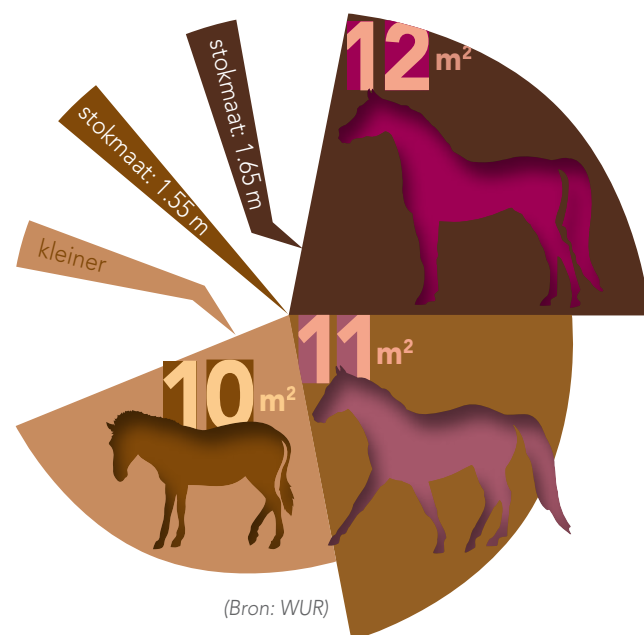
Bij het opstaan gooit het paard zijn voorbenen naar voren. Daarmee duwt hij het voorlijf omhoog. Dan komen de achterbenen in actie om de achterhand naar boven te krijgen.

Het is fijn voor een paard als er ruimte is om te rollen

paard drie tot vijf uur per dag. Om goed te kunnen gaan liggen en opstaan, heeft een paard wat extra ruimte nodig. Als een paard gaat liggen, buigt hij eerst door de voorbenen en gaan het hoofd en de nek een eind naar voren. Daarna buigt hij de achterbenen en komen het hoofd

Paarden die in de natuur leven, rollen minder vaak voordat ze na het slapen weer opstaan, terwijl ze dat in stallen vaak wel doen. Dat kan heel verkeerd aflopen als ze met hun benen ergens achter blijven hangen.

Hoeveel ruimte is aan te raden om goed te kunnen liggen?



Waarom is het belangrijk
dat paarden **contact**
hebben met soortgenoten?

Hoe kan het dat een paard
begrijpt
wat ik bedoel?

Moet een paard ook
naar de **tandarts?**

Hoe **verzorg**
ik mijn paard goed
en wat moet hij eigenlijk **eten?**

Paardenwelzijn,
daar zorg jij
toch voor!

Doe mee aan de praktijkcursus PaardenWelzijn

De praktijkcursus PaardenWelzijn geeft antwoord op al je vragen! De cursus PaardenWelzijn is interessant voor paardeneigenaren, ruiters en begeleiders. De cursus bestaat uit een theorie-en praktijkgedeelte en wordt gegeven door ervaren instructeurs op KNHS-verenigingen en FNRS Ruitersportcentra.

Kijk op
www.knhs.nl
voor de data en
locaties en
schrijf je in!



Enjoy the Ride



Ook dit najaar organiseren diverse KNHS verenigingen en FNRS Ruitersportcentra schitterende Enjoy the Ride ritten door heel Nederland. In het najaar is het bos op z'n mooist met alle herfstkleuren en zijn de stranden ook weer toegankelijk voor paarden. Na een druk wedstrijdseizoen is een buitenrit een beloning voor jou en je paard. Rij eens mee met een georganiseerde Enjoy the Ride rit. Je rijdt met je eigen paard in je eigen tempo of een huurpaard een route die uitstekend is bewegwijzerd. Voor een lekkere lunch onderweg wordt gezorgd.

ENJOY THE RIDE RITTEN

- 7 okt.** Enjoy the Ride voor KWF - KNHS-centrum, Ermelo
- 7 okt.** Enjoy the Ride voor KWF - Het Zwarte Water, De Mortel
- 7 okt.** Enjoy the Ride voor KWF - De Hazelhorst, Den Ham
- 7 okt.** Enjoy the Ride Leudalrit, Nunhem
- 20 okt.** Enjoy the Ride najaarsrit, Leersum
- 21 okt.** Enjoy the Ride strandrit, Rockanje
- 28 okt.** Enjoy the Ride De Peelrand, Wanroij

Ga voor meer informatie of om je in te schrijven naar www.enjoytheride.nl



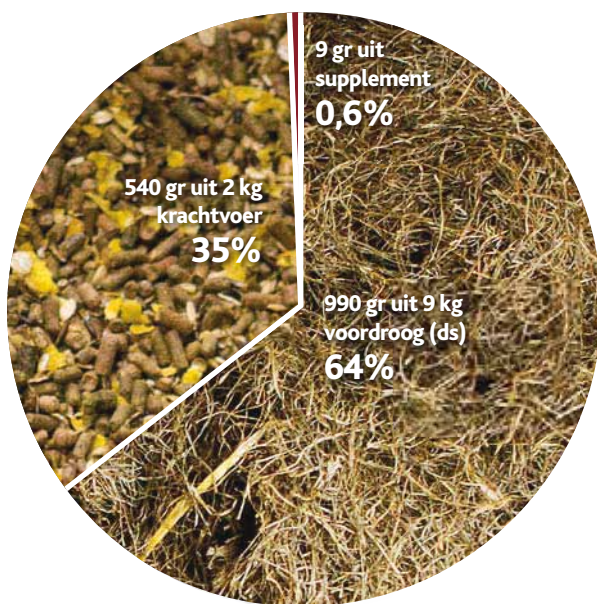
Bij Pavo kun je terecht voor kennis of producten

Hoe voer je een paard dat snel dik wordt?

Heb je ook zo'n paard dat dik wordt van lucht? Of een paard dat gevoelig is voor hoofbevangenheid of zelfs insulineresistentie? Dan is het niet eenvoudig om een gezond rantsoen samen te stellen. Niet teveel krachtvoer, weinig suiker en zetmeel, wel voldoende vitaminen en mineralen, hoeveel ruwvoer? Waar moet je nu op letten als paardenhouder?

Te dik is ongezond, daar is iedereen het wel over eens. De laatste tijd is er echter angst voor suiker ontstaan, die soms wel en soms niet terecht is. Om te begrijpen wat suiker voor je paard betekent is het noodzakelijk om je door een klein stukje theorie te worstelen. Een paard is een planteneter.

Suiker in Winterrantsoen



Planten kunnen met behulp van zonlicht suikers produceren. Slaat de plant suiker in gecomprimeerde vorm op in het zaad of de wortel, dan noemen we het zetmeel. Zetmeel kan door het lichaam weer worden omgevormd tot suiker en worden ingezet als brandstof. Hoewel suiker en zetmeel snel verteerd kunnen worden is het toch mogelijk dat een paard te veel binnen krijgt met de voeding. Dit kan dan leiden tot darmstoornissen. In milde vorm is dit alleen diarree maar bij een ernstige overmaat kan het (gas)koliek en hoofbevangenheid veroorzaken. Gevaarlijk dus. Hoe kun je hier als paardenhouder nu mee omgaan?



Door dik en dun

Te dun en zeker ook te dik is een heel veel voorkomend probleem bij de Nederlandse paarden. Hoe is het met het gewicht van jouw paard? Kan jouw paard wel wat extra gebruiken? Of zou hij juist wat af moeten vallen?

De paarden Cindy (te mager) en Amarosa (te dik) zijn uitgekozen als het gezicht van het project 'Pavo door dik en dun'. Zij worden intensief begeleid op weg naar een gezond gewicht.

Volg Amarosa en Cindy op Facebook en www.horses.nl

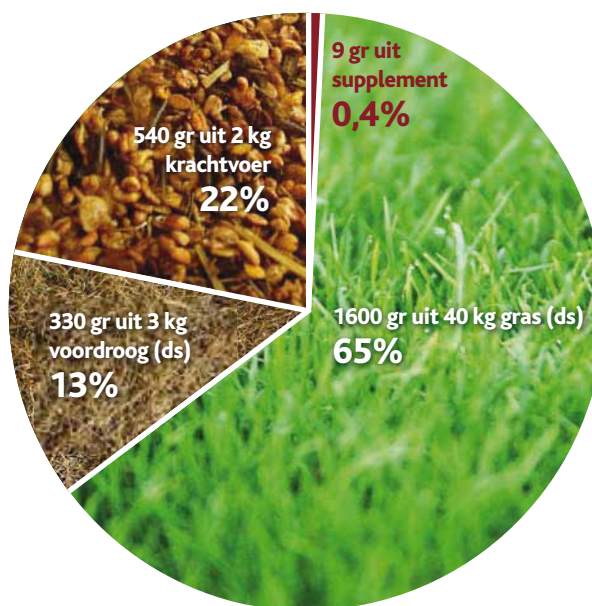


Pavo producten met laag suiker/zetmeel

De muesli **Pavo Nature's Best** is de gezonde structuur-muesli met 2,5% suiker en 24% zetmeel (normale krachtvoerders voor paarden bevatten opgeteld tussen de 35 en 40% suiker+zetmeel). In Nature's Best zit weinig energie en het is daardoor zeer geschikt voor paarden die weinig werken. Heeft je paard geen krachtvoer nodig dan is er **Pavo SummerFit**. Eén koek heeft een suikergehalte van 7%. Dat klinkt veel maar 1 koek weegt 165 gram en bevat evenveel suiker als 3 appels. **Pavo VitalComplete** is een vitaminen- en mineralensupplement, waarvan voor een volwassen paard 100 gram per dag voldoende is. Hier zit nog minder suiker in, vergelijkbaar met 1 appel.

Let op: teveel suiker/zetmeel is alleen een probleem bij paarden die weinig werken en sobere rassen die gemakkelijk dik worden. Sport je met je paard, dan heeft hij wel degelijk brandstof nodig en hoef je je duidelijk minder zorgen te maken over suiker- en zetmeelopname van je paard.

Suiker in Zomerrantsoen



Wat eet je paard per dag?

Zorg dat je weet hoeveel suiker en zetmeel je paard binnenkrijgt per dag. Dus ook via gras en ruwvoer, hooi of kuil. Stem daar je krachtvoer op af. In de grafieken zie je de verdeling van de suiker/zetmeel bronnen in het totale rantsoen in de winter en in de zomer. In de zomer is 65% van alle suikers die je paard eet afkomstig van gras. Is je paard te dik, denk er goed over na hoe je de opname kunt beperken zonder je dier de hele dag op stal te laten staan. Tip: In plaats van de opname beperken, kun je ook de verbranding opvoeren door meer of intensiever met je paard te werken.

Suiker als energiebron

Suiker en zetmeel zijn in de eerste plaats energie leveranciers. Dat ze ook belangrijk zijn voor het goed functioneren van de hersenen en het zenuwstelsel is minder bekend.

Een paard dat zetmeel eet moet dit weer omvormen tot suiker voor hij het kan gebruiken als energiebron. Gelukkig hebben paarden dit mechanisme en daarom kunnen we granen, die veel zetmeel bevatten, voeren als energiebron.

Suikerbehoefte

Een norm voor de behoefte voor suiker en zetmeel is er niet voor paarden. Het hangt er erg vanaf wat je met je paard doet en hoeveel energie hij verbruikt. Een paard dat veel werkt mag best een bepaalde hoeveelheid suiker eten, zolang het maar in balans is met wat hij verbrandt tijdens de arbeid.

Welke voersoorten

Een gezond rantsoen begint bij goed en voldoende ruwvoer. Heb je wel eens nagedacht over een ruwvoeranalyse? Pas als je weet wat er in ruwvoer zit kun je gericht krachtvoer uitkiezen.

Veel paardenvoeders bevatten suiker in de vorm van melasse. Melasse is niet hetzelfde als suiker. Het is een bijproduct van de suikerwinning uit suikerbieten of suikerriet en het bestaat voor 50% uit suiker. Veel paarden vinden melasse lekker en het heeft de eigenschap wat plakkerig te zijn waardoor het zeer geschikt is voor het persen van brokken.

Tegenwoordig zijn er ook melassevrije muesli's op de markt, maar laat je niet misleiden, controleer het suiker en het zetmeelgehalte op de verpakking.

Meer weten?

Voor info over ruwvoeranalyses of persoonlijk voedingsadvies op maat kun je contact opnemen met het Pavo GroomingTeam©. Leden van het GroomingTeam© zijn onder meer Djilan Boelen, Christa Laarakkers, IJsbrand Chardon en Machteld van Dierendonck. Bel 0900-7227336 of stel je vraag via de website.

Pavo/Stimulan
Veerstraat 38
5831 JN Boxmeer
Tel: 0031 (0) 485 589 408
www.pavo.nl

Pavo 



"Scan met uw Smartphone de QR code voor een bezoek aan de website van Pavo"



Weidegang,
groepshuisvesting,
meer bewegen,
sociaal contact, boxen
met uitloop naar
buiten, permanente
beschikbaarheid
van hooi – steeds
meer pensionstallen
en maneges komen
tegemoet aan de
basisbehoeften van
het paard.

PAARDEN KOMEN TOT LEVEN DOOR TE BEWEGEN

PAARDEN KUNNEN BIJ ELKAAR BUURTEN IN STAL ZONDER MUREN

Geen muren, geen tralies, wel veel licht en ruimte in de merriestal van Ton en Aletta Duivenvoorden. “Vroeger werden de paarden ook zo gehuisvest, achter lage schotten”, zegt Ton. “Niet alle paarden zijn hier geschikt voor. Ze moeten wel gesocialiseerd zijn. Anders vallen ze de hele dag de burens lastig.”

In de merriestal van het trainings- en fokcentrum Moravita in Coevorden bieden negentien ruime boxen

plaats aan evenzovele merries met hun veulens. Het gebeurt geregeld dat de paarden even over de schotten hangen om te kijken hoe het er bij de buurvrouw aan toe gaat, maar de constructies zijn zo stevig en veilig dat ze het gewicht van een volwassen paard makkelijk kunnen dragen.

“Natuurlijk paarden houden kan niet in Nederland”, zegt Aletta.

“Maar je kunt het wel proberen te

benaderen. Deze merriestal grenst aan het perfecte. Veiligheid, respect, beweging en sociaal contact zijn hier de uitgangspunten.” Behalve een paardvriendelijke merriestal – eigen ontwerp, geplaatst door Elibart Folmer – beschikt Moravita ook over een loopstal, verschillende weilanden en een stal met boxen voor de hengsten. In totaal huisvest Moravita zo’n zeventig trainingspaarden. De merries met de veulens hebben een eigen stuk grond, de veulens gaan na het afspenen overdag naar buiten en ’s nachts in een loopstal, de jonge hengsten verblijven tot ze een jaar of vier zijn buiten in een hengstenkudde en de volwassen hengsten staan elk in hun eigen box. “Anders doen ze de hele dag niets anders dan elkaar in de haren vliegen”, legt Aletta uit. “De ideale wereld, met voor elke hengst een eigen weijtje, is voor ons helaas niet haalbaar. Ze komen wel elke dag buiten, minimaal twee tot drie uur in de zandpaddock.” Alle paarden krijgen elke dag vers gemaaid gras. Ze worden zeven keer per dag gevoerd.





PAARDEN KUNNEN KIEZEN VOOR Paddock PARADISE

Een klein weiland achter Manege Slichtenhorst in Nijkerk is omgevormd tot Paddock Paradise. In het weiland heeft Suzanne Knopperse naar eigen inzicht een parcours aangelegd, met een hoofdtrack van vier meter breed en wat smallere tracks, diverse voerplaatsen, een zandheuvel en een modderplaats omringd door hoge bomen. Een sloot met stromend water is uitgegraven en dient als poel.

's Morgens vroeg neemt een groepje paarden in volle vaart het bruggetje dat het Paddock Paradise scheidt van een met zand gevulde bak voor de manege. Als ze zich tegoed hebben gedaan aan het hooi en een paar rondjes hebben gerend, gaan er altijd wel een paar de zandheuvel op, om uit te kijken over de kudde. Daarna wordt er weer gegeten. De manege verstrekt onbeperkt ruwvoer. “Maar we houden het wel in de gaten of ze allemaal genoeg krijgen en de een niet veel meer eet dan de ander”, zegt Suzanne. De hele dag door kunnen de paarden kiezen waar ze verblijven. In de loop van de middag verzamelen ze zich in de bak voor de manege. Voordat ze aan het werk moeten, kunnen ze daar rusten, rollen en groomen. Ongeveer een derde van de veertig tot 45 paarden is in pension. De rest wordt dagelijks bereden door manegeklanten van alle leeftijden. “Vooraf voor kinderen is het leuk om niet alleen in de bak te rijden, maar ook even met het paard door het Paddock Paradise te gaan”, zegt Suzanne



Overall hooi

Verschillende voerplekken verspreid over het Paddock Paradise zorgen ervoor dat elk paard wel ergens hooi kan eten. Bij de Slichtenhorst kunnen de paarden de hele dag door ruwvoer tot zich nemen. De voerbakken worden een aantal keren per dag gevuld. Speciale slowfeeders zorgen ervoor dat paarden zich niet overeten.

Diverse paden leiden naar zandheuvel

De zandheuvel is een vast onderdeel van een Paddock Paradise. Hoogteverschillen in hun leefgebied oefenen op paarden een grote aantrekkingskracht uit. Vanaf de heuvel kunnen ze hoog en droog hun omgeving in ogenschouw nemen. Het beklimmen van de heuvel is goed voor de spieren. Bij de Slichtenhorst is de heuvel mooi centraal gelegen. De paarden kunnen er via het hoofdpad of een van de zijpaden komen en de heuvel langs verschillende routes weer verlaten.





Kilootje erbij of kilootje eraf?

Bij een HIT-actiefstal hoort een weegschaal. De computer kan weliswaar de voergift sturen, maar krijgen de paarden ook werkelijk genoeg binnen, of eten ze zelfs iets teveel? Moet er een kilootje bij of een kilootje af? De weegschaal geeft uitsluitsel.

MANSOUR: DAG EN NACHT, ZOMER EN WINTER BUITEN

Hangplek voor paarden

Het liefst lopen ze buiten, maar de paarden van Mansour zijn ook nog wel eens te vinden in de overdekte 'hangplek', waar ze in groepsverband kunnen rusten. Vooral als er een nieuwe laag stro wordt aangebracht, komen ze even een kijkje nemen.



Stal Mansour in Arnhem schakelde als eerste in Nederland over op het systeem van een HIT-actiefstal. De manegepaarden en enkele pensionpaarden zijn als groep gehuisvest in een lommerrijk gebied rond een grote binnenmanege, buitenmanege en een paar individuele boxen. Ze beschikken over een drinkplek, een beschutte ruimte met zand om te liggen, een grote vlakte om te lopen, diverse eetpunten met hooi en stro en een krachtvoerstation. Dag en nacht, zomer en winter verblijven de paarden buiten. Ze moeten veel bewegen tussen de voerstations en de waterbak om aan hun benodigde voedsel en drinken te komen. Ze bezoeken de voerstations voor ruw- en krachtvoer ongeveer twintig keer per dag. Een onderhuidse chip geeft een signaal af aan de computer en die bepaalt of een paard toegang krijgt tot het voerstation en het aantal minuten dat er kan worden gegeten.



Eigenaar van Mansour, Rik Steijn, werkt nog voortdurend aan een verbetering van het Hit-actiefsysteem. Zo kwam er een speciaal voerstation voor bescheiden paarden. De paarden die laag in de rangorde staan, zouden anders tekort komen. Brutale paarden krijgen geen toegang tot dit voerstation. Ook moet er een oplossing worden bedacht voor het verschil in eetsnelheid. Het ene paard werkt nu eenmaal in kortere tijd meer voer naar binnen dan het andere paard. Het systeem zal per paard onderscheid moeten maken in de hoeveelheid tijd die ze doorbrengen in het voerstation. De bodem van het buitenverblijf is ook een punt van zorg. Een gedeelte is inmiddels bestraat, in een ander gedeelte liggen plastic roosters en weer een ander gedeelte bestaat nog uit zand. Door deze vorm van paardenhouden komen koliek en stereotype gedragingen zoals weven, kribbenbijten en luchtzuigen nauwelijks meer voor, aldus Rik Steijn. "De paarden zijn in hun natuurlijke balans".



Storuij

BEWEGINGSSTAL MET EEN STERRETJE

De bewegingsstal voor pensionpaarden De Maesberg van Sonja Braafhart en René Gerritsen in Arnhem, is een HIT-actiefstal met weidegang. Daar hebben de paarden het dus helemaal voor elkaar. Braafhart en Gerritsen voegden bovendien een storuij en kennismakingsboxen toe aan het systeem. De storuij is speciaal voor de paarden die ondanks het aanbod van ruw- en krachtvoer toch nog behoefte hebben om wat te knabbelen. Zo'n storuij is ook ideaal voor paarden die te snel dik worden en daardoor minder minuten hooi mogen eten, of voor paarden die zich snel vervelen. Risico is wel dat sommige paarden verstoppingskoliek kunnen ontwikkelen, dus dat wordt goed in de gaten gehouden. Twee kennismakingsboxen met een paddockuitloop grenzen aan de bewegingsruimte. Ze zijn bestemd voor de nieuwkomers, die zo op een veilige manier kunnen wennen aan de andere paarden. Het nieuwe paard blijft in de kennismakingsbox totdat hij duidelijk geaccepteerd wordt. Dit zal gemiddeld twee tot drie weken in beslag nemen.



Kennismakingsbox

ALS ER BUITEN WEINIG RUIMTE IS: DE LOOPSTAL



Lang niet alle stallen in Nederland beschikken over voldoende grond om de paarden buiten meer bewegingsvrijheid te geven. Dan zal er binnen naar ruimte moeten worden gezocht. Een van de oplossingen is de loopstal. Paarden die goed bij elkaar passen, kunnen op die manier meer mogelijkheden krijgen voor sociaal contact. De loopstal van manege Bleijenberg in Weesp is eigenlijk bij toeval ontstaan. Tijdens een verbouwing stonden de paarden, die voorheen in boxen waren gehuisvest, in één ruimte, van elkaar gescheiden door grote stobalen. Dat bleek bijzonder goed te gaan. Manege Bleijenberg besloot het zo te houden. Rondom de loopstal staan voerhekken, waarachter permanent hooi kan worden aangeboden, zodat alle paarden voldoende te eten krijgen.

Het vernieuwende van manege De Burght in Barneveld zit 'm niet zozeer in de één hectare grote uitloop, maar in de opzet van de PaardenVrijloopStal. Licht, luchtig, ruim (vijftien vierkante meter per paard), met een voergoot, waar een robot zes keer per dag kuilvoer in strooit, en een grote rust- en rolplek, bedekt met een dikke laag stro. Deze vorm van groepshuisvesting is op meerdere, bestaande bedrijven toe te passen”, zeggen Heddy en Tjeerd Boelsma. “Tachtig procent van de paarden is geschikt voor dit type huisvesting.”

Bij hen staan ruim veertig paarden in de stal. Ze verblijven ongeveer driekwart van de tijd binnen. Hoewel van een binnenruimte eigenlijk geen sprake is: de stal is aan alle kanten open, heeft lage muren en een hypermoderne, lichtdoorlatende overkapping. De paarden lopen er op beton. Deze harde ondergrond voorkomt beenproblemen. De rust- en rolplek is voorzien van enkele betonnen schotten. Paarden kunnen zich daarachter schuil houden. Boelsma spreekt over “ontwijkmogelijkheden”.

Hoewel, met zo'n grote groep heb je eigenlijk nauwelijks problemen, zegt hij. “Het ene paard dat wordt verjaagd door het andere, kan opgaan in de massa.”

De volledig geautomatiseerde kuilvoervoorziening – de paarden krijgen alleen krachtvoer als ze wat tekort komen of als ze moeten sporten – zorgt ervoor dat de paarden zonder stress kunnen eten. Boelsma: “Door vaker te voeren gaat de voerefficiëntie omhoog. We geven al vijftien procent minder voer dan in het begin.” Ook wat betreft arbeidskosten levert het systeem een fikse besparing op. Een robot veegt de mest aan de kant. “Met dit aantal paarden zijn we ongeveer een half uur per dag bezig in de stal.”



GROEPSHUISVESTING: LOOPSTAL MET EEN STERRETJE





BEWEGINGSWEIDE ZEGGEZICHT BENUT DE RUIMTE

Ronald en Daniëlla Lievens van pensionstal Zeggezicht in Terheijden begonnen in de jaren negentig met 25 stallen, binnen- en buitenbak en een kantine. Later verdubbelde het aantal stallen en kwam er onder meer een stapmolen bij. “Toen stonden er opeens mensen voor de deur die zagen dat we hier veel land hebben. Ze vroegen of ze hun paard bij ons permanent buiten konden stallen”, zegt Ronald. De vraag zette hen aan het denken. Zo is uiteindelijk de bewegingsweide ontstaan.

Ongeveer dertig paarden staan nu het hele jaar door buiten in een kudde. In de zomer is dat geen probleem, maar om de winter goed door te komen zijn er de nodige maatregelen getroffen. Er kwam een inloopstal, waar de paarden overigens weinig gebruik van maken, en er werd een lang pad naar het einde van het weiland aangelegd, zodat de paarden de benen kunnen strekken zonder in de modder weg te zakken. Naast een groot weiland dat altijd toegankelijk is voor

de paarden, zijn er drie kleinere weilanden van elk een hectare. De paarden begrazen het ene weiland na het andere. De mest op het weiland wordt gesleept. Een bijkomend voordeel is dat de paarden gewend raken aan grote voertuigen en op een buitenrit niet meer bang zijn voor tractors.

Het beheren van een kudde gaat gepaard met de nodige voorzorgsmaatregelen.

Ronald Lievens: “Midden in de winter kun je bijvoorbeeld geen nieuwe paarden introduceren. Dan staan veel paarden bij elkaar op het verharde gedeelte en daar moet je geen nieuw paard tussen plaatsen. We laten nieuwe paarden in de zomer eerst een tijd in een wei naast de kudde wennen. Daarna kun je ze zonder problemen bij elkaar laten.”



Paarden volgen hun natuurlijke ritme

In de bewegingsweide van Zeggezicht kunnen paarden hun natuurlijke ritme volgen. Ze doen gewoon waar ze zin in hebben: eten, stukje lopen, groomen, stil staan, slapen. Het stalsysteem komt de gezondheid en het gedrag ten goede. In de kudde heerst rust.

Altijd wat te eten

Behalve gras krijgen de paarden van Zeggezicht op tal van plaatsen hooi aangeboden. In ruiven en langs een groot voerhek. Zo hebben ze overal wat te eten. Een paard dat onderin de rangorde staat, kan altijd wel ergens terecht zonder te worden verjaagd.

Beweging is voor paarden van levensbelang. Een paard dat genoeg beweging krijgt, is gespierder, gezonder en zit beter in zijn vel. Er zijn heel wat lichaamsfuncties die van beweging afhankelijk zijn. Beweging is ook goed voor de botten, pezen en het kraakbeen.

Naar BUITEN





Voor een goede bloedsomloop is het belangrijk dat het paard genoeg beweging krijgt. Iedere keer dat een hoef neerkomt, zet hij uit en zuigt hij zich vol met bloed. Zodra de hoef de grond verlaat, wordt dat bloed doorgepompt. Zo werken de hoeven als ondersteuning voor het hart. Het paard is zo gebouwd dat de beweging ook de ademhaling ondersteunt. Bij een galopsprong schuiven, op het moment dat de voorbenen naar voren gaan, de bovenarmen en schouderbladen over de borstkas en kunnen de longen als een accordeon opgerekt worden, waardoor er lucht het lichaam binnenstroomt. Direct daarna schuiven de bovenarmen

Het lymfestelsel, dat ziektebestrijdende cellen door het lichaam transporteert, heeft geen eigen gangmaker. Het transport van deze belangrijke cellen is volledig afhankelijk van beweging. Door het samentrekken van spieren wordt het vocht met deze cellen door het stelsel geperst.

Het is voor een paard het best als hij niet alleen beweging onder het zadel krijgt. Door vrije onbelaste beweging buiten leert hij zijn eigen balans te vinden. Het bevordert de natuurlijke gang van het paard en zorgt voor stevige



Door vrije beweging leert het paard zijn eigen balans te vinden

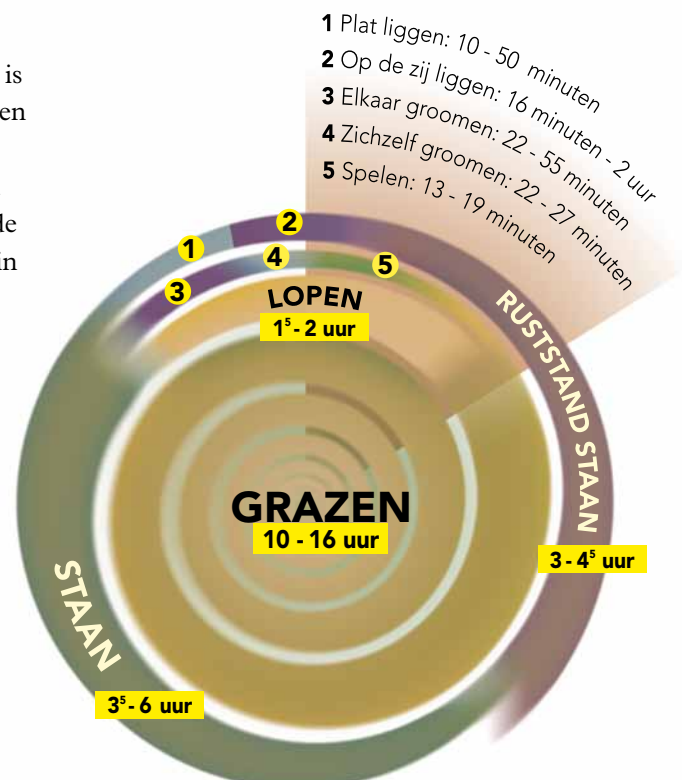
weer langs de ribben, wordt de 'accordeon' ingedrukt en de lucht naar buiten geperst. Hoe sneller een paard galoppeert, hoe meer lucht hij nodig heeft. Het slimme aan dit systeem is dat het paard dus automatisch meer lucht binnenkrijgt zonder dat het veel energie kost.

botten en spieren. Van beweging is overigens niet alleen sprake als een paard in volle galop door de wei dendert. Ook een grazend paard dat steeds een stapje zet om bij de volgende pluk gras te komen, is in beweging.

Hoe besteedt een paard zijn tijd in een natuurlijke kudde?

De tijdsbesteding van een paard bestaat ruwweg uit twee tot drie uur bewegen en een uur rust. Dat patroon herhalen ze de hele dag en nacht door.

(Gemiddelde tijdsbesteding per etmaal, bron: Waring, 2003)



SHOP

PAARDige producten



Paard natuursteen

Paard Natuurlijk heeft nieuwe likstenen ontwikkeld op basis van onderzoek. Speciaal afgestemd op de behoefte van paarden en pony's in Nederland. Er zijn twee varianten: "Paard Natuursteen" en "Paard Natuursteen Mg+". De likstenen bevatten meer magnesium, koper en zink en zijn vrij van kunstmatige kleur-, geur- en smaakstoffen. Prijs vanaf €1,29 per kg. Verkrijgbaar in de webwinkel www.paardnatuurlijk.nl

Ook verkrijgbaar bij Paard Natuurlijk: "Psyllium husk pure extra fijn" voor een extra goede werking tegen zandkoliek. Bijzonder aantrekkelijk geprijsd. Prijs vanaf €12,95 per kg! Zie www.paardnatuurlijk.nl

BOXERSHORTS

Boer Boer boxers zijn een ware rage met een grote knipoog naar de Björn Borg onderbroeken. Slim-fit modellen voor heren en dames met leuke dierenprints, zoals paarden, koeienvlekken, schapen, crazy chicken, dolle stier, biggetjes, trekkerspoor en klompjes. Gemaakt van 95% katoen en 5% elasthan. Prijs €14,95. Bestellen kan op www.b-boer.nl



Paardenkalender

Goed voer

De voeding van je paard is een essentieel onderdeel van de verzorging. In 100+ vragen over paardenvoeding, een praktisch boekje van Dr. Anneke Hallebeek, vind je antwoorden op vragen over voedingsstoffen, energiebehoefte en de omstandigheden die bepalend zijn voor de keuze van het juiste voer. Het boek bevat een losse bijlage waarmee je zelf de conditie van je paard kunt vaststellen. Prijs: €19,95. Verkrijgbaar bij www.2010uitgevers.nl

Bepaal zelf de voedingstoestand van je paard met de Body Condition Score



Voor de echte liefhebber: unieke, tijdloze kalender (23 x 30 cm) met prachtige foto's en veel informatie over het houden en verzorgen van paarden en pony's.



Te gebruiken als stalkalender of verjaardagskalender. Speciale actieprijs ter gelegenheid van de glossy PAARD & welzijn. Nu voor slechts €9,95. Ook erg leuk als cadeautje. Te koop op www.levendehave.nl



PAARDENHAARSIERAAD.NL

De haren van je dierbare paard of pony verwerkt in een gouden of zilveren sieraad! Werkelijk schitterende armbanden, ringen en hangers en nog meer verschillende sieraden waarin het paardenhaar kunstig gevlochten is. Met briljantjes, steentjes en gravering kunnen de sieraden nog persoonlijker worden gemaakt. Bezoek onze website www.paardenhaarsieraad.nl

Mestonderzoek bij VPL Het Woud

Al meer dan 5 jaar hét adres voor betrouwbaar mestonderzoek en deskundig advies over wormbestrijding bij uw paard. Ons laboratorium staat onder leiding van een dierenarts-parasitoloog. Bezoek www.wormbestrijding.nl voor de meest recente informatie over wormbestrijding en onze service. Prijzen mestonderzoek en advies vanaf €14.



SMAKELIJK BROKJE



Wel magnesium, vitamine E en Omega 3 olie bijvoeren, maar het geknoei met dure poeders zat? Equilin heeft een smakelijk brokje met een unieke '7 in 1 formule'. Bevat ook probiotica, essentiële aminozuren, MSM en een mycotoxinenbinder. Starterspakket BASIC, voldoende voor een paard gedurende de eerste 6 weken, verkrijgbaar voor € 75,- via www.equilin.nl Er zijn ook starterspakketten MOTION en IMMUNO.



Duurzame afrastering

Van Vliet kastanje-hout is naast leverancier van duurzaam Europees hout ook leverancier van Tornado gaasproducten. Dit uit Engeland geïmporteerde

Tornadogaas is zeer duurzaam, biedt een optimale sterkte en is zeer gebruiksvriendelijk. Uniek is de zeer sterke knoop en de optie voor een dichte maaswijdte, waardoor het ook veilig is voor paarden. Kastanjehout en Tornadogaas: unieke combinatie voor een duurzaam en veilig raster. De prijs voor het gaas van 120 cm hoog met maaswijdte van 8 cm is € 256,- per rol van 50 meter. (Artikel code HT 13/122/8) www.kastanjehout.nl



VEULEN OP EIGEN BENEN

In de natuur kan een veulen na de geboorte vaak tot negen maanden bij de moeder drinken. Daarna zal de moeder het steeds vaker niet meer toelaten. Dat kan zijn omdat de melk op is of omdat de moeder haar krachten spaart voor een nieuw veulen dat in aantocht is. Het veulen neemt dan een eigen plaats in de kudde in.





Zowel moeder als veulen hebben na het afspenen baat bij gezelschap

Het spenen van een veulen is in principe niet nodig, dit gaat bij paarden vanzelf. In het wild blijven veulens na het spenen anderhalf tot drie jaar bij de kudde lopen, dan verlaten ze de kudde allen of met een groep leeftijdsgenoten. Bij gedomesticeerde paarden wordt een veulen vaak eerder bij de moeder weggehaald, omdat het bijvoorbeeld al is verkocht.

Het scheiden van merrie en veulen kan het beste zo geleidelijk mogelijk gebeuren en liever niet eerder dan een half jaar na de geboorte, omdat dan pas het spijsverteringsstelsel geheel is aangepast aan de vertiering van ruwvoer. Het is nuttig om moeder en veulen voor de scheiding aan de gedachte te laten wennen, door met één van hen bijvoorbeeld even een ommetje te maken. Als dit regelmatig is gedaan, is de schok minder groot als ze opeens niet meer bij elkaar kunnen zijn. Deze methode werkt het beste als merrie en veulen al samen met andere merries en veulens in de wei staan.

Merrie en veulen kunnen worden gescheiden door een degelijk hek tussen hen in te plaatsen. Het veulen kan dan niet meer bij de moeder

drinken, maar moeder en veulen kunnen nog wel aan elkaar snuffelen. Zo is er bij beide de minste onrust. Bij de moeder zal de uier groter worden, doordat er niet meer uit gedronken wordt. Het is belangrijk in de gaten te houden of de uier niet gaat ontsteken. Na een tijd kan een tweede hek worden geplaatst om de afstand tussen moeder en veulen langzaam te vergroten.

Zowel moeder als veulen hebben voor en na het spenen baat bij gezelschap. Ze zijn dan minder op elkaar gericht en kunnen er beter mee leven dat ze van elkaar gescheiden zijn. Voor veulens is een kudde met paarden van verschillende leeftijden ideaal. Met de jongere paarden kunnen ze ravotten en stoeien. Dat is niet alleen goed voor hun beweging en het aanleren van sociaal gedrag, maar ook belangrijk voor het ontdekken van hun eigen fysieke grenzen. De oudere paarden kunnen vaak heel goed veulens hun ongewenst gedrag afleren.



De eerste levensjaren

Veulen 0 tot 1 jaar	Erg aanhankelijk bij moeder, onderdanig kauwen naar paarden die hoger in rang staan
Jaarling/Enter 1 tot 2 jaar	Nieuwsgierig maar ook puberend gedrag. Een kudde helpt dit in toom te houden.
Twenter 2 tot 3 jaar	Ook nu kan het pubergedrag nog opduiken. Net als bij enters kan een groeispurt ervoor zorgen dat de achterhand een stuk hoger is dan de voorhand. Dat heet 'overbouwd' en trekt doorgaans vanzelf bij.



ADELINDE CORNELISSEN: 'EEN PAARD IS EEN GEVOELSDIER. ALLES WAT JE UITSTRAALT, KRIJG JE TERUG'

In de dressuur gaat veel aandacht uit naar de conditie van het paard. Maar kan de ruiter het paard fysiek en mentaal wel aan? Adeline Cornelissen

werkte in de aanloop naar de Olympische Spelen hard aan eigen lichaam en geest. Bij Tjalling van den Berg volgde ze een zogeheten Eco-training en oefende ze evenwicht, coördinatie, kracht, concentratie, reactiesnelheid, fijne motoriek. Paardrijden begint bij jezelf, zoveel is wel duidelijk. Adeline zegt: "Een paard is een gevoelsdier. Alles wat je uitstraalt, krijg je terug. Ik word me steeds meer bewust van mijn eigen lichaam, van wat ik met mijn lichaam doe. Op deze manier trainen is echt uniek."

[LEES VERDER OP PAGINA 42](#)





ANKY VAN GRUNSVEN:

Ze zijn ruim vijftientig jaar samen: Anky van Grunsven (44) en Bonfire (29). Je zou denken: dan kun je elkaar niet echt meer verrassen. Als ze haar trouwe ruït uit de wei haalt, weet ze dan ook dat hij maar één ding wil: naar de stal. Toch verbaast de “grande dame van de dressuur” zich over de kracht waarmee Bonfire haar bijna op sleeptouw neemt. Was het halster opengesprongen, hij zou ze maar de benen hebben genomen. “Bonny vindt het fijn om op stal te zijn”, legt Anky van Grunsven uit. Waarmee ze maar wil zeggen dat welzijn niet voor elk paard hetzelfde inhoudt. “Hoofdzaak is dat je kijkt naar wat de behoeften zijn van jouw paard.” LEES VERDER OP PAGINA 42

‘HOOFDZAAK ZIJN DE BEHOEFTE VAN JOUW PAARD’

BRAM CHARDON:

Direct na afloop van een van de zwaarste marathons die hij ooit heeft gereden, in het Duitse Lähden, doet Bram Chardon van alles tegelijk. Hij telt de punten, evalueert met zijn vader hindernis 8, helpt bij het aftuigen en neemt de felicitaties van zijn zus in ontvangst. Ondertussen gaat alle aandacht uit naar de Welshpony's die hem en zijn twee grooms over een loodzwaar parcours hebben getrokken. In hoog tempo haalt een team van vier verzorgers de pony's uit de aanspanning. "Dit vraagt heel veel van ze. Ik denk daar veel over na. De volgende marathon zal een stuk lichter moeten zijn. Zo bouwen we een goed wedstrijdritme op", zegt de wereldkampioen ponymennen. [LEES VERDER OP PAGINA 43](#)

'IK DENK
VEEL NA
OVER WAT
WE VAN
DE PONY'S
VRAGEN'







CARMEN RÖMER: ‘DIT PAARD HEEFT ECHT EEN SUPERLEVEN’

Alles luistert nauw wanneer het uiterste van een paard wordt gevraagd: 160 km met een snelheid van 16 kilometer per uur – die prestatie leverde de veertienjarige merrie Gitana dit jaar op het NK-endurance. Het ontbreekt het rappe luxepaardje aan niets. De van oorsprong show-Arabier draagt een in Dubai gefabriceerde biothane hoofdstel dat zowel met als zonder bit kan worden gebruikt. Belangrijk, want Carmen Römer rijdt bitloos, zodra de omstandigheden het toelaten. De verzorging van Gitana is top, voor en tijdens de wedstrijd. “Na een wedstrijd, maar ook na een training, is het poetsen en nog eens poetsen. Daarna mag ze los in de paddock. Dan gaat ze acuut liggen rollen. Dit paard heeft echt een superleven.” LEES VERDER OP PAGINA 43



VERVOLG VAN PAGINA 34

Toppaard vraagt om ruiter in topconditie

“Wat je van je paard verlangt, moet je ook van je zelf verlangen”, is een van de oneliners die fitnessgoeroe Lammert Haanstra te berde brengt. En: “Als je je eigen lichaam niet onder controle hebt, hoe kun je dat dan wel van je paard verwachten?” Zo moest Adelinde Cornelissen voor de Olympische Spelen

zelf ook in topconditie zien te komen en werkte ze op zijn aanraden bij coach Tjalling van den Berg een heel trainingsschema af, inclusief touwtje springen op de evenwichtsbalk.

Paarden kunnen steeds grotere prestaties leveren, terwijl de ruiters in hun ontwikkeling achterblijven. Dat geldt voor alle niveau's in de paardensport, dus ook voor toppaarden en topruiters. Voor de ruiter is dat niet alleen een fysiek verhaal, het brein moet eveneens meewerken: gefocust zijn op het beste resultaat, ook wat jezelf betreft. “Het is belangrijk dat je je bewust bent van wat je doet”, zegt Adelinde. “Dingen die ik onbewust doe, kan ik niet toepassen in onverwachte situaties. Bij het opbouwen van een complete focus vlak voor de wedstrijd, hanteer je altijd een aantal automatismen. Dat gaat meestal vanzelf. Ik maak daarbij in een aantal stappen m'n wereld steeds kleiner. Dankzij de coaching ben ik erachter gekomen welke stappen dat zijn. Ik heb mezelf nu een systeem aangeleerd om in onverwachte situaties toch in de complete focus terecht te komen.” Adelinde reed in Londen supergeconcentreerd en foutloos. Ruiter en paard waren aan elkaar gewaagd. Ze won er een zilveren medaille mee. “Hij heeft wel wat bijgeleerd”, zei ze na afloop over haar grote trots Parzival. Wie haar op de evenwichtsbalk aan het werk heeft gezien, weet dat zij zelf de grootste inhaalslag heeft gemaakt.

VERVOLG VAN PAGINA 36

Aandacht is lekker

Het is vreemd. Mag je eindelijk na een leven lang trainen, reizen en presteren lekker uitrusten in de wei, samen met de twee niet onaardige Shetlandpony's Jolly Jumper en Mini, sta je om een uur of vier ongeduldig aan het hek om maar vooral weer naar binnen te kunnen. En dan houdt Bonfire het tegenwoordig nog lang vol. Vlak na zijn pensionering had hij er na een uurtje weidegang al genoeg van. “Hij hoeft niet dag en nacht buiten te zijn. Hij is altijd veel onder de mensen geweest. Daardoor is hij gewend aan aandacht. Hij vindt die aandacht lekker. Hij wil ook graag werken. Toen ik hem nog reed, wilde hij altijd als eerste opgezadeld worden. Daar kreeg hij goeie zin van. Nu, als hij op stal is, staat hij met z'n hoofd aan de gangkant, of met z'n hoofd naar buiten. Hij zoekt het contact met de mensen.”

Ze realiseert zich dat ze een voorbeeldfunctie heeft, maar die speelt geen enkele rol bij de keuzes die ze zelf maakt, zegt Anky van Grunsven resoluut. “Ik doe niks vanuit dat idee. Belangrijk is dat de paarden lekker in hun vel zitten. We proberen het echt voor ieder paard zo optimaal mogelijk te maken. We verwachten ook veel van ze. En als je veel geeft, krijg je veel terug.” Dat Bonfire nog altijd topfit oogt en na een intensieve carrière in de topsport geen slijtageverschijnselen vertoont, zich goed voelt en mooi op de benen staat, duidt op een ijzersterk gestel en een uitstekende verzorging. “Verslijten doe je niet van werken”, zegt Anky. “Beweging is juist heel goed voor een paard.”



VERVOLG VAN
PAGINA 38



Grenzen kennen

“Paardenwelzijn houdt voor mij in dat ik bewust omga met de paarden”, stelt Bram Chardon. “Het wedstrijd-niveau moet passen bij wat de pony’s aankunnen. Ik ken de grenzen van mijn pony’s en de grenzen van mezelf. Die grenzen bepalen welke keuzes we maken. Zo’n marathon vraagt het uiterste van de pony’s. Ik denk daar goed over na. De pony’s moeten er conditioneel klaar voor zijn. Anders is het slopend.

“Deze pony’s zijn vechtertjes. Het is mooi dat ze zo voor je blijven werken. Ik heb groot respect voor ze. Als ik een fout maak, dan voelen de pony’s dat ook. Maar op een of andere manier hebben ze zoveel vertrouwen in me dat ze mijn fouten herstellen, dat ze me willen helpen.

“Ik heb ze zelf alles geleerd. We zijn samen gegroeid. In het begin was het vooral belangrijk dat we er plezier in hadden. Na verloop van tijd werden ze steeds beter, ik werd steeds beter. Mijn ouders hebben me daarin heel erg gesteund. Ik heb nu zes pony’s. Vijf daarvan had ik al toen ik begon met wedstrijden. De zesde – Rosa – is nieuw. Zij is zo leergierig. Ik had haar nog maar net een jaar en toen was ze al klaar voor de WK. Rosa deed het. Zoiets is bijzonder. Omdat ze nog zo nieuw is, besteed ik extra aandacht aan haar. Ook tijdens de wedstrijd. Ik wil niet dat er aan haar kant iets fout gaat. Ze moet wel voor mij willen blijven werken.”

VERVOLG VAN PAGINA 40

Luisteren naar lichaamstaal

Klein, sterk en licht. Nederlands kampioen endurance Carmen Römer moet veertien kilo lood op de rug van het paard leggen om aan het vereiste wedstrijdgewicht van 75 kg te voldoen. Het zadel dat het lood bedekt, vraagt dan ook de grootste aandacht van de 27-jarige ruiter uit Landgraaf. “Het ligt er tijdens een wedstrijd rond de tien uur op, dus dat moet goed passend zijn. Aan het begin van elk wedstrijdseizoen komt de zadelmaker. Door de training ontwikkelen de spieren zich. Dan laat ik de zadelmaker weer komen. En ik stap altijd op met een krukje. Het zadel mag niet schuiven. Zelfs geen millimeter.”

Alle details zijn belangrijk, maar “het welzijn begint toch echt met hoe we de paarden houden”, zegt de dochter van stallenbouwer Lei Römer, terwijl ze ons rondleidt langs de paarden, waaronder de 33-jarige Sheida, moeder van Luna, haar eerste endurancepaard. “Bij ons staan ze in een stal met een ruime uitloop en gaan ze overdag in de wei.” Ze laat ons de trilplaat zien, bedoeld om de bloedcirculatie te bevorderen, en een loopband, belangrijk voor een paard dat kilometers moet maken.

Zelf rijdt ze zo’n drie tot vier keer per week. Dat houdt meer in dan alleen maar conditie opbouwen. “Het aanvoelen van het paard is in onze sport heel belangrijk. Ik moet luisteren naar haar lichaamstaal. We rijden op het scherpst van de snede. Ik voel me soms net een ballerina op een koord. Dan kunnen juist die hele kleine signalen beslissend zijn.”



Elk paard, of het nu een Shetlandpony is of een Arabier, is in principe het gelukkigst als hij samen met andere paarden buiten kan leven. Dag en nacht, zomer en winter, in de wei of paddock. Wel hebben de meeste paarden graag een beetje beschutting bij extreme weersomstandigheden.

BLIJF IN De wei



Paarden gedijen prima in het Nederlandse klimaat. Ze kunnen flink wat regen en kou hebben. Maar onze kale koeienweides zijn wel erg open en onbeschut. Een permanent toegankelijke schuilstal beschermt paarden tegen extreem weer.

Voor al bij een combinatie van harde regen en storm zoeken veel paarden hun schuilplek op. Sommige paarden vinden een afdak dan juist eng en gaan er niet onder maar vlak naast staan. Zo staan ze toch nog in de luwte, uit de wind. Door op die plek grastegels neer te leggen, komen de paarden niet in de modder te staan. Bij een aantal regenachtige dagen achter elkaar geeft een schuilstal paarden een droge ligplek, waar de meeste graag gaan rusten of slapen. Een schuilstal beschermt ook tegen hitte en felle zon. Paarden en pony's van sobere rassen maken in de zomer veel gebruik van de schaduw die hun stalletje biedt.

De beschutting in de wei of paddock hoeft niet per se een schuilstal te zijn. Een dichte bossage of windsingel voldoet voor de paarden net zo goed. Als ze er in de winter maar een beetje uit de wind en in de zomer in de schaduw kunnen staan. In de natuur schuilen paarden bij slecht weer ook tussen bomen en struiken.



Een schuilstal heeft voordelen voor de eigenaar. Je kunt de paarden er gemakkelijk inspecteren en verzorgen. Je kunt ze er even vastzetten als de dierenarts of hoefsmid langskomt.

Paarden en pony's van sobere rassen maken in de zomer graag gebruik van de schaduw die hun stalletje biedt

En je hebt een droge plaats voor het geven van ruwvoer en krachtvoer. Is het mogelijk in de wei een wat grotere schuilstal te plaatsen voor een paar paarden, zorg dan voor meerdere, brede ingangen.

Voor een verplaatsbaar sleepstalletje is meestal geen bouwvergunning van de gemeente nodig, voor drie vaste wanden met een dak erop vrijwel altijd wel. Het krijgen van zo'n vergunning is niet vanzelfsprekend. Vaak is een schuilstal in strijd met het bestemmingsplan. Of de gemeente is bang voor verrommeling van het landschap. Maar veelvoorkomende alternatieven, zoals party-

tenten, kalveriglo's en oude trailers, zijn ook niet mooi. Ga daarom altijd, gewapend met goede argumenten, praten met de gemeente. In onderling overleg komt het dan vaak nog

tot een creatieve oplossing. Op www.levendehave.nl/files/Schuilstallen_2.pdf staat een brochure met tips voor dierhouders én gemeenten.

Paardvriendelijke afrastering

Bij een veilige wei hoort een paardvriendelijke afrastering. Vanaf 2013 is het vervangen van prikkeldraad door een elektrische of houten afrastering een voorwaarde voor het Veiligheidscertificaat dat wordt uitgereikt aan maneges en pensionstallen. Er komt geen wettelijk verbod op prikkeldraad, maar in de nieuwe Wet Dieren staat wel dat de behuizing van dieren veilig moet zijn en bijvoorbeeld geen scherpe uitsteeksels mag bevatten.



BEDAF
www.bedafstallenbouw.nl

Buntweg 2
 4885 KT Achtmaal
 Tel: +31(0)76-5984885
 Fax: +31(0)76-5985951
 info@bedafstallenbouw.nl




TACKROOM

Voor informatie
 0522-470077
www.tackroom.nl
 meerdere modellen schuilstallen



Bezorg jezelf en je paard(en) fantastische dagen op een luxe Drents landgoed

Ruiter- en menarrangementen • www.landgoeddedodshoorn.nl

Tinley: Dé specialist in paardengedrag



Opleidingen o.a. Gedragstherapie voor Paarden
 Workshops o.a. Grondwerk, clickertraining
Tinley is erkend, kort beroepsonderwijs
 Ook voor gedragsproblemen bij uw paard



meer info: www.tinley.nl



Hippo-EX-Cema & Hippo-ITCH-Care
 effectief bij Staart-en Maneneczeem



Hippo-Ex-Laminitis
 effectief tegen Hoefbevangenheid



www.wshhhp.com

ECOstyle
 Van nature bewust!

Koliek? Geen paniek!

Colosan

- Werkt direct bij koliek, gasophoping en verstopping
- Eenvoudig zelf toe te dienen
- Verrassend snelle werking
- 100 ml en 500 ml
- Geregistreerd diergeneesmiddel



Verkrijgbaar bij uw ruitersportzaak of agrowinkel



Voor meer informatie en ervaringen van gebruikers:
www.ecostylevoordieren.nl

ECOstyle Animal Care B.V. Tel: 0516 – 56 77 60



www.paullapoutre.nl

De kracht en de beweging van (uw) paarden gevangen in acryl op doek.

Little Bit® feeders
 voor natuurlijk eetgedrag



www.littlebitfeeders.com



Erkende zadelpasopleiding en zadelmakersopleiding

MSFC
 Lheebroek 23 | 7991 PM Dwingeloo
www.msfc.nl | T 0628207318

 Made in Holland

VOOR ALLE ZEKERHEID



Compleet assortiment voor een perfecte elektrische afrastering.

Vraag uw leverancier naar het beste schrikdaadsysteem voor uw situatie
of neem contact op met een afrasteringspecialist van Koltec in Breda: 076 – 5297575.



KOLTEC

KOLTEC BV, SPINVELD 39, 4815 HV BREDA, INFO@KOLTEC.EU

www.koltec.eu

PAARDENWEETJES

Hallo daar!

Als paarden elkaar begroeten, blazen ze eerst in elkaars neus en besnuffelen ze elkaars hoofd en lichaam met hun lippen en tastharen. Bevriende mensen zullen ze ook zo willen begroeten. Laat dit hoofd-hoofdcontact toe en doe zelf een beetje mee; dat verstevigt de vertrouwensband. Een paard zal het niet begrijpen als zijn vriendelijke gebaar wordt bestraft of weggeduwd.



SCHIJF VAN VIJF

Voor mensen is er de Schijf van Vijf van het Voedingscentrum. Voor paarden ontwikkelde het Paarden Kennis Centrum net zo iets: de voerpunt. De vijf lagen vertegenwoordigen de voedingsbronnen die paarden gezond houden:

1. Water (vocht)
2. Hooi, voordroog en stro (vezels, energie, eiwitten, mineralen)
3. Groenvoer, zoals gras, luzerne, groene planten (eiwitten)
4. Vet en olie, uit onder meer lijnzaad, maïs, planten (energie, opname vitaminen)
5. Aanvullende voeding, zoals krachtvoer en supplementen (aanvulling tekorten)

De breedte van de lagen in de voerpunt geven een indicatie van de hoeveelheden.

Bij de voerpunt horen vijf voervoorwaarden:

1. De basis is vezelrijk
2. Geef voldoende vers water
3. Stem de hoeveelheid voeding af op de hoeveelheid en intensiteit van de beweging
4. Verdeel de voeding over het etmaal
5. Voer veilig (geen schimmels, goede kwaliteit voer)

Meer weten?

Zie www.voerpunt.nl



ZEER BEEN

Als een paard kreupel loopt, is het duidelijk dat hij pijn heeft. Maar aan welk been? Vaak valt een afwijkende gang van één been op. Dat been zakt in, het paard valt een beetje naar voren. Het probleem zit dan vaak juist in het naastgelegen been, waar het paard zijn gewicht zo min mogelijk op laat rusten. Til de hoeven eens op. Als hij één hoef niet wil geven, dan het been ernaast het zere been. Let ook op hoe het paard uit zichzelf stilstaat. Als het goed is, is dat min of meer vierkant, met alle vier benen recht onder het lichaam. Een been dat overstrekt naar achteren, duidt op pijn aan

de hiel van datzelfde been. Een been dat te ver naar voren staat, heeft waarschijnlijk een gevoelige of pijnlijke toon (voorkant van de hoeven). Als een paard beide voorbenen naar voren plaatst, wijst dat op hoefbevangenheid.



Bang voor gevaar

Paarden hebben een heel goed geheugen. Dat is handig voor vluchtdieren, want ze onthouden feilloos in welke situatie en omgeving ze gevaar hebben gelopen. Bij het trainen van paarden kan op een positieve wijze worden ingespeeld op hun goede geheugen. Maar in negatieve zin werkt het helaas ook. Laat je op wat voor manier dan ook iets merken van je eigen angst of onzekerheid, dan zal een paard die situatie of omgeving associëren met gevaar. Als jij hem dan probeert gerust te stellen, denkt hij al snel dat zijn bange gedrag terecht is. Bij een volgende keer kan hij daardoor schrikachtig of weigerachtig zijn. Reageer je dan opnieuw verkeerd, dan zal het paard de keer daarop nog banger zijn of in elk geval angstgedrag blijven vertonen. Blijf dus altijd rustig, geduldig, duidelijk en zelfverzekerd in de omgang met paarden.

Krukje erbij



Opstijgen vraagt veel van de paardenrug. De ruiter hangt aan het zadel en trekt het daarmee opzij. Daardoor wordt de schoft zwaar belast. Om de druk of zelfs de pijn te ontwijken, gaan sommige paarden aan de wandel als hun berijder opstapt. Opstijgen via een krukje is veel minder zwaar voor het paard. Aangezien we van ons paard

verwachten dat ze linksom en rechtsom gelijk bewegen is het goed de ene keer aan de linker- en de andere keer aan de rechterkant op te stappen. Dat ontziet bovendien de paardenrug.

Afgegraasd land

Een kaal landje lijkt ideaal voor een paard dat snel te dik wordt of gevoelig is voor hoefbevangenheid: volop beweging en tegelijk op dieet. Maar grazen op een afgegraasd weiland is niet zonder risico's. Heel kort gras bevat veel opgehoopt fructaan, vooral bij mooi weer en koude nachten. Het paard kan zich dan misschien niet tonnetje-rond eten, maar wát hij binnenkrijgt bevat relatief veel suikers, en dat wil je juist niet. Ook kan bij het grazen veel zand mee komen. Mogelijk gevolg: zandkoliek of dunne mest. Daarnaast gaat een paard in een kale wei misschien giftige planten eten. Voor de wei is het al te kort afgrazen ook niet goed. Het gras wordt steeds zwakker, zal niet zo gauw weer gaan groeien en een deel van het gras zal afsterven.

EEN GEZOND PAARD

- kijkt nieuwsgierig uit de ogen en is alert;
- heeft in rust een hartslag tussen de 28 en 45 slagen per minuut, bij maximale inspanning loopt dit op tot meer dan 220 slagen;
- heeft in rust een temperatuur tussen de 37,4 en 38 graden, bij inspanning loopt dit op tot 41 graden;
- haalt in rust 8 tot 16 keer adem, bij inspanning loopt dit op tot 100 keer;
- heeft roze, vochtige slijmvliezen (rond de ogen, in de neus en in de mond);
- heeft mest die ruikt, maar niet stinkt. Ongeveer de helft van de mestballen valt uit elkaar.



Paarden hebben vaste mestplaatsen waar ze niet eten. Hengsten zijn daarin nog een stuk strikter dan merries. Merries (en ruinen) ruiken aan de mest van groepsgenoten, blijven daar staan en ontlasten zich. In de praktijk valt de nieuwe mest dan net een metertje verder op de grond. Als de mestballen niet geregeld worden opgeruimd, wordt het mestgebied steeds groter. Hengsten daarentegen mesten en urineren vaak precies bovenop plaatsen waar al eerder door groepsgenoten is gepoept. Ze snuffelen aan de mest, stappen er vervolgens netjes overheen en doen hun behoefte bovenop de oude hoop. Dit zou de geur van bronstige merries in de groep camoufleren en dus concurrenten op afstand houden. Daarnaast is het dominant gedrag: de heersende hengst heeft het voorrecht om overal overheen te poepen. Als een hengst mest van een andere hengst tegenkomt, zal hij daar ook precies overheen poepen.

MAIL
& WIN

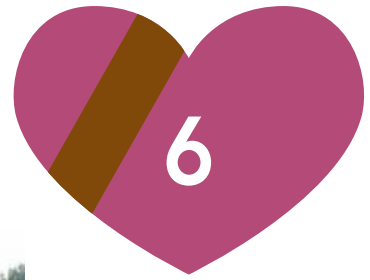


Wat is de belangrijkste bewegingsspier van een paard?

Mail je antwoord voor **1 november** naar paardenglossy@gmail.com met in het onderwerpveld "bewegingsspier" en maak kans op twee kaarten voor "Het ballet der witte hengsten" van de Spaanse rijsschool op 9 november in Ahoy Rotterdam. Onder de goede inzenders worden in totaal tien kaarten ter waarde van €49 per stuk verloot.

MIJN Paard DOET RAAR

Paarden die helemaal lekker in hun vel zitten, ontwikkelen geen 'stalondeugden' zoals kribbebijten, luchtzuigen of weven. Waarom zouden ze? Als maar wordt voorzien in hun natuurlijke behoeften, dan hebben paarden helemaal geen reden om raar gedrag te gaan vertonen.



Het verlanglijstje van paarden is eigenlijk niet zo lang. Vrije beweging om hun energie kwijt te kunnen. Voldoende en vaak genoeg ruwvoer. Duidelijkheid en rust op stal, in de wei en tijdens de verzorging of training. En fysiek contact met soortgenoten die ze aardig vinden. Als aan één of meer van die wensen niet wordt voldaan, gaan paarden zich vervelen, raken ze in de stress of krijgen ze pijn. En daarvoor gaan ze een uitweg zoeken.

Afwijkend gedrag in de stal is er in soorten en maten. Apathie, agressie, voernijd en aandachtstrekkerij horen er ook bij. Maar de bekendste zijn de stereotiepe, dwangmatige, herhaalde beweginkjes waar een paard verslaafd aan kan raken. Bij kribbebijten en luchtzuigen spant het paard zijn nek krachtig aan, waarbij je een typisch geluidje hoort. Kribbebijters hebben een object nodig waar ze hun tanden in kunnen zetten, luchtzuigers doen het zonder zo'n object. Bij weven wiebelt het paard voortdurend heen en weer tussen de voorbenen.

Bij al dit stereotiepe gedrag komen endorfines in het paardenlichaam vrij. Deze stofjes verdoven gevoelens van pijn en stress. Zo'n kick duurt niet lang, dus het paard moet het steeds opnieuw opzoeken. Het wordt verslavingsgedrag. Maskers of nekbanden aanbrengen werkt averechts. Het verslaafde paard voelt zich dan alleen maar nóg beroerder.



Maar er is meer. Een buitenlevend paard heeft de hele dag wat te kauwen. Daarmee maakt hij speeksel aan, dat hij klokje rond nodig heeft om zijn maagzuur te neutraliseren. Een stalpaard kauwt meestal veel minder, en ook alleen tijdens de voerbeurten. Zo'n paard krijgt last van maagzuur, soms zelfs van een maagzweer. Bij kribbebijten en luchtzuigen maakt een paard extra speeksel aan.

Via die weg vindt een paard met maagpijn dus zelf een oplossing voor zijn kauwtekort.

De naam 'stalondeugden' suggereert dat het paard ondeugend is. Maar dat is niet zo. Het paard doet zo raar omdat hij zich daar beter door gaat voelen. Het verzacht zijn problemen. Juist die onderliggende welzijnsproblemen moeten worden voorkomen. Als een paard echt paard mag zijn, zal hij zich als een paard gedragen, niet als een verslaafde.

Welke paarden hebben verhoogd risico op stereotiep gedrag?

- Paarden die onvoldoende of niet vaak genoeg ruwvoer krijgen
- Sportpaarden (meer dan de helft heeft maagzweren). Probleem: onvoldoende ruwvoer in combinatie met hard trainen op een lege maag
- Paarden in de dressuursport die 23 uur op stal staan. Probleem: te weinig vrije beweging
- Abrupt gespeende veulens. Probleem: stress, onvoldoende ruwvoer

Als een paard echt paard mag zijn, zal hij zich als een paard gedragen, niet als een verslaafde

- Jonge paarden van 2 tot 3 jaar oud die met training beginnen. Probleem: stress door allerlei veranderingen
- Individueel gehuisveste paarden. Probleem: stress, verveling, gebrek aan beweging, gebrek aan sociaal contact
- Paarden die naast een paard staan dat ze niet mogen. Probleem: stress, gebrek aan fysiek contact
- Paarden met stalgenoten die stereotiep gedrag vertonen. Probleem: niet kopieergedrag, maar de gedeelde (onnatuurlijke) omstandigheden
- Paarden die al stereotiep gedrag hebben ontwikkeld. Probleem: verslaving is 'belonend'.

Annemieke de Koninck en haar zwaargewichten

ONVOORWAARDELIJKE VRIENDSCHAP MET PAARDEN

Ze kan zich geen leven zonder paarden voorstellen. Gelukkig heeft ze de ruimte. En de tijd om veel met ze te trainen. “Dan pas is het leuk hè, als paard en mens allebei plezier hebben in het werk”, zegt Annemieke de Koninck.

Zeeuws Vlaanderen, vlak en uitgestrekt. Op twee kilometer van de Belgische grens woont Annemieke de Koninck met haar negen Belgische trekpaarden, vier pony's en ezels. In een wat rommelig geheel van kletsende kinderen, speelgoed, en huisdieren ontstaat een ongedwongen gesprek. Annemiek vertelt over haar volle leven, dat bestaat uit gezin, werk, studie en de verzorging van de dieren.

“Natuurlijk is mijn dagelijks leven druk. Het bestaat uit voeren, mesten, verzorgen, kinderen naar school brengen en weer ophalen, maar ik zou zo chagrijnig worden als het anders was, zonder paarden. Doelloos. Als mensen een hekel aan dieren hebben, zeg ik





altijd: dan hebben ze ook een hekel aan mensen, dat kan niet anders”. Als we het pad aflopen naar de Hoeve, die hier ’t Hof wordt genoemd, komen de trekpaarden al naar ons toe. Het land is enorm, zo’n tien hectare, en wordt bevolkt door de trekpaarden, pony’s en ezels. “Ik vind het belangrijk dat ze altijd buiten lopen. De kudde heeft de beschikking over een grote schuur, maar daar staan ze eigenlijk alleen in de zomer in, op het heetst van de dag.

Onderling hebben ze een sterke band. Ik verander de groep niet. Steeds andere paarden eruit of erin, dat past hen eigenlijk niet”, licht Annemieke toe.

Verderop is een grote waterpoel die dienst doet als drinkplaats. “Als het vriest slaat Minne, de oudste merrie met haar enorme hoef op het ijs,

‘Een paard geeft niet om luxe, wel om respect’

net zo lang tot er een wak ontstaat. Daarna gaan ze drinken. Als het ijs te dik wordt, drenken wij de paarden natuurlijk, maar dat vinden ze lang niet zo lekker als ‘hun’ poelwater. Een paard geeft niet om luxe, maar wel om respect en een paardwaardige huisvesting en training”.

Vertrouwensband

“De meeste paarden hebben we hier van jongs af aan. Zo ontstaat min of meer vanzelf een vertrouwensband tussen mens en paard. Ook kijken de jonge paarden naar hoe de oudere paarden met ons omgaan. Minne, de bruinschimmel, heb ik als eerste gekocht. Daarna kwam Bieke. Dat zijn lang de twee oudsten van het stel geweest. Het bijzondere aan ►

Dochter Marieke met haar
grootste vriend Tibo »

Hortence de ezel,
Bas de pony en de
schaapjes Slisse, Jip,
Caesar en Anna »



► paarden is hun onvoorwaardelijke
vriendschap.

“Het beleren doe ik zelf. Ik werk heel
veel met belonen. Corrigeren doe ik
vooral met mijn stem. Als ik het echt
meen, luisteren ze wel. Met plezier
werken ze voor je, zowel onder het
zadel als voor de kar. Dan pas is het
leuk hè, als paard en mens allebei
plezier hebben in het werk. Zodra we
de vrachtwagen starten om er op uit te
gaan staan ze allemaal aan het hek. En
als 't lekker weer is, span ik de paarden

*‘Ik praat tegen mijn paarden,
ze worden er rustiger van’*

in en haal ik zo de kinderen uit school.”
De forse trekpaarden blijven bij
ons staan. Er is een blonde, Tijl
genaamd, en er zijn twee prachtige
bruine exemplaren Nette en Dolf,
vijf roankleurige, en Tibo, ook roan-
kleurig. Tibo is lang hengst geweest
en speelt beleefd maar kordaat de
baas. Hij heeft namelijk het meeste
recht op onze aandacht, zo meent
hij. De kinderen spelen om ons heen.
Hier en daar liggen nog wat spullen

van de laatste oogstmarkt die hier
werd gehouden.

Tijl en Nele zijn veulens van Bieke.
Annemieke heeft met deze paar-
den vierspan gereden en rijdt alle
koudbloeden ook onder het zadel.
De paarden Tibo en Nette zijn heel
mak bij kinderen, dus zij speelden de
hoofdrol op de oogstmarkt, waarbij
het hele kinderspul in de open kar
was geladen. “Traditionele dingen
doe ik zelden met ze”, vertelt An-
nemieke. “Belgen moeten niet altijd
met vroeger geassocieerd worden.
Zij zijn van nu en ook leuk om eens
mee te ‘dressuren’. Het tweespan
zet ik graag in voor lange ritten, met
vrienden en hun Belgische paarden,
proviand mee, erop uit en dan zien
we wel. Heerlijk. Ge leeft toch maar
ene keer hè?...”

“Sommige mensen denken dat ik
gek ben, maar ik praat tegen mijn
paarden, ze worden er rustiger van”,
vervolgt ze. “Praten werkt goed,
maar als ik met eentje begin te
trainen, werkt iets lekkers het beste.
Ik stop altijd met trainen als ze het
goed doen. Liever drie keer kort dan
één keer lang. Net zo belangrijk zijn

de kleine stapjes waarmee ik ze iets
leer. Hoe kleiner de stapjes, hoe snel-
ler het gaat. Bijvoorbeeld stilstaan, al
is het maar heel even, is al goed en
dan vraag ik steeds ietsjepietsje meer.
Laatst las ik op een website iets over
leerprincipes. Die paste ik voor een
deel al toe. Bij het menen zet ik er,
als de tijd daar is, een ouder ervaren
paard naast.

“Het paard bepaalt het tempo van
leren, het gaat zoals het gaat.
Geduld, dat leer je wel. Eigenlijk is
het allerbelangrijkste dat je je paarden
leert lezen door naar ze te kijken.
Mensen praten, paarden spreken met
hun hele lichaam. Als je er voor open
staat, leer je het vanzelf te zien. Hoe
meer je met ze werkt, zeker ook aan
de hand, hoe beter je ze leert lezen.
Op den duur voel je ze vanzelf aan.
Andersom trouwens ook. Dat weten
we allemaal wel. Je kunt ze nooit voor
de gek houden. Dat maakt het ook
zo leerzaam. Ze hebben altijd gelijk”.
Annemieke lacht er hartelijk bij.
De paarden staan inmiddels aan de
andere kant van de enorme wei. Zij
verplaatsen zich met het verstrijken
van de dag met de zon mee en laten
de schaduw achter zich.

STROKORRELS

Strokorrels; een ideaal stalstrooisel. De voordelen op een rij:

- Strokorrels gaan tot 4 x langer mee dan gehakseld stro;
- Enorm absorptie vermogen voor vocht en ammoniaklucht;
- Tot 75% minder mest dan bij stro en tot 40% minder mest dan houtkrullen;
- Minder werk bij het uitmesten van de stal;
- 100% Natuurlijk stro en volledig biologisch afbreekbaar binnen 6-8 weken



Leverbaar:

Zakgoed: 65 x 14kg plastic zakken

Big Bags: ca. 900 kg

Bulk

Hèt alternatief voor uw huidige stalstrooisel!

Meer informatie en bestellen? www.zeolite-products.com



Schoffel 16, 1648 GG De Goorn

Telefoon 0229-54 41 00

Telefax 0229-54 40 30

E-mail veno@veno-degoorn.nl

Wij leveren maatwerk!

De ideale schapen-stalinrichting



Schuilhok voor schapen
en klein vee



Dierenverblijf voor klein vee

Kijk op onze site voor:

Ingerichte stallen, VENO nieuws, Seizoensartikelen, Drinkbakken etc. etc.

www.venostal.nl



voor nadere informatie
over de gebitsbehandeling
van ponies en paarden,
bezoek de website
www.nvvgp.nl



DE TOP IN PAARDENVERZORGING

KWALITEITSPRODUCTEN VOOR OPTIMALE BESCHERMING
EN VERZORGING VAN PAARD, PONY EN LEDER



BESCHERMEND | VERZORGEND | AANVULLEND | ONDERHOUD

WWW.GRANDNATIONAL.NL

Grand National is een gedeponerd handelsmerk van Kommer Biopharm bv - Heiloo NL



Magic Gel

Anti-klit voor staart
en manen

Unieke formule:

- Perfecte doorkambaarheid
- Zijdezachte haren
- Langdurige werking

Normaal € 12,95

NU € 10,95

Tegen inlevering van deze

bon op Grand National

Magic Gel

Geldig tot 1 december 2012

Maximaal 1 per klant

€ 2,-
KORTING

NOOIT Meer alleen

Paarden kunnen niet regen alleen zijn. Het zijn echte groepsdieren, die andere paarden om zich heen nodig hebben. Als ze elkaar kunnen zien, besnuffelen en op andere manieren kunnen aanraken, dan worden paarden stabiel en gelukkig.



Van nature zijn paarden echte kud-dedieren. Ze leven in groepsverband en vormen zo een hechte eenheid. De groepsleden kennen elkaar door en door en weten hoe ze zich tot elkaar verhouden. Samen staan ze sterk. Een paard alleen weet zich geen raad en kan allerlei gedragsproblemen ontwikkelen.

Paarden kunnen daarom het beste in groepen van minimaal twee dieren gehouden worden. Groepshuisves-

die daaraan behoefte hebben, zich kunnen terugtrekken.

Is groepshuisvesting niet mogelijk, dan moeten paarden elkaar minimaal kunnen zien en besnuffelen. Maar fysiek contact met ten minste één ander paard, meerdere uren per dag, is eigenlijk ook een must. Bij boxhuisvesting zouden dichte muren vervangen kunnen worden



Paarden met een maatje blijven vaak vrienden voor het leven

ting maakt paarden evenwichtig en het stimuleert hun beweging, leer-vermogen en sociale gedrag. Paarden die in een groep leven zijn ook makkelijker in de omgang met mensen dan solitair gehuisveste paarden. Bij de samenstelling van een groep moet liefst wel rekening worden gehouden met de individuele karakters. Die kunnen elkaar liggen, maar het kan ook flink botsen. Ook is het handig om in de stal en de wei wat vlucht-plaatsen te creëren, zodat de dieren

door halve muurtjes of door traliehekken waar een paardenhoofd doorheen past. Er bestaan ook zogeheten snuffelluiken. Die hebben als nadeel dat de paarden elkaars hoofd niet kunnen zien. Maar iets is beter dan niets.

Paarden poetsen elkaar graag, ook wel groomen genoemd. Met hun tanden knabbelen ze aan de vacht van een ander, paarsgewijs en

synchron: als het ene paard de rug van de ander poetst, doet de ander dat op dezelfde manier en dezelfde plek terug. Met het poetsen krabben ze elkaar waar het jeukt, maar het is vooral een teken van vriendschap. Groomen verstevigt de sociale banden binnen de groep, het verlaagt de hartslag en de stresshormonen en het sust de gemoederen na een aanva-ring. Paarden die niet tot dezelfde groep behoren of elkaar niet mogen, poetsen elkaar nooit.

Paarden kunnen heel close worden met andere leden van de groep. Veel paarden hebben een beste vriend(in) waar ze het liefst mee omgaan. Het gaat daarbij meestal om moederkind-relaties of om vriendschappen tussen twee dieren van dezelfde leeftijd en rangorde. Paarden die zo'n maatje hebben, blijven vaak 'vrienden voor het leven'.

Minimale maten
groepsstal per
paard



Groepsgrootte

3 tot 10 paarden, liefst een even aantal. Meer is zeker mogelijk, dan ontstaan er vaak subgroepen.

(Bron: Paardsignalen – Menke Steenbergen/Jan Hulsen, 2012)

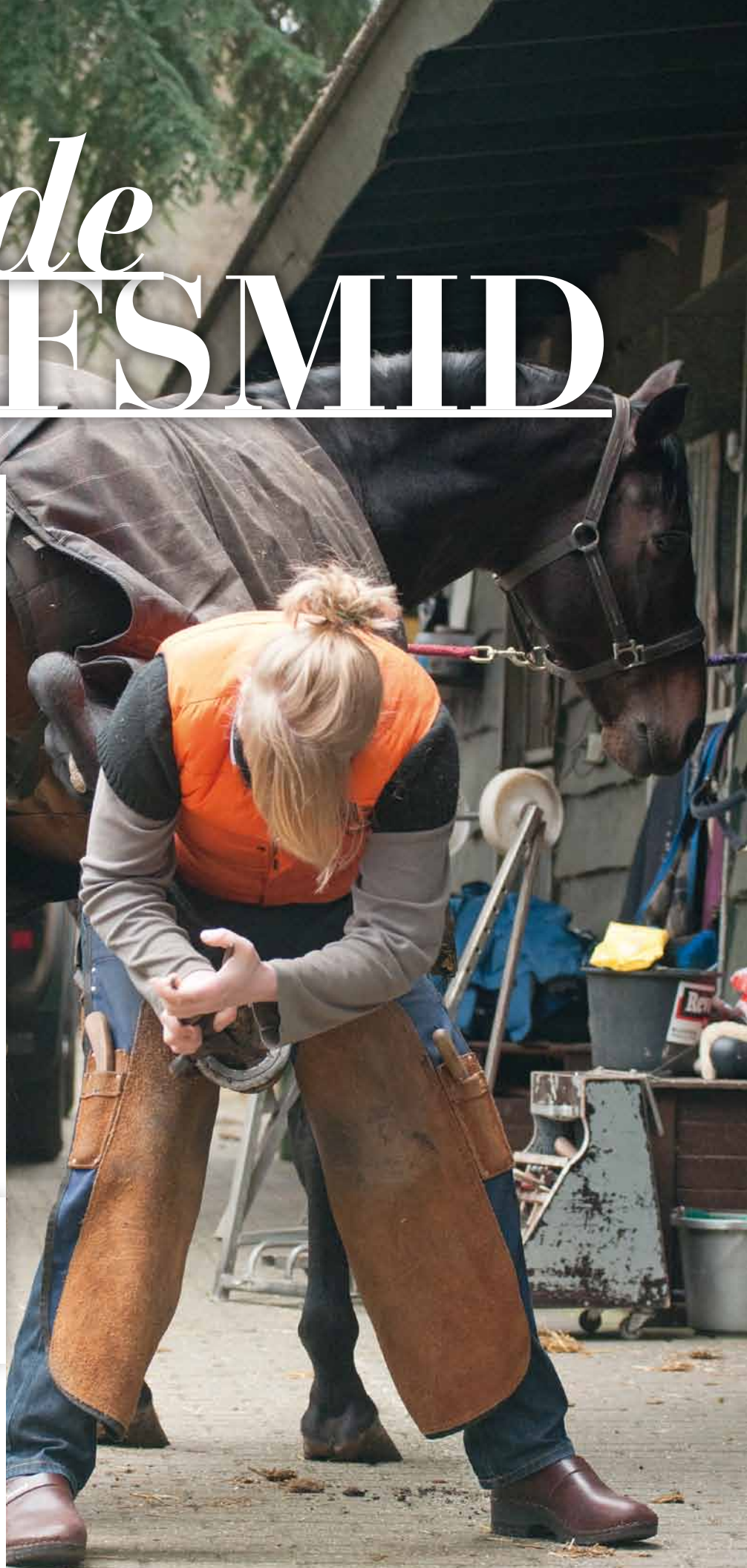
bij de HOEFSMID

De eigenaar van een paard kan zelf veel doen aan de verzorging van de hoeven: met de hoevenkrabber zand, modder en steentjes verwijderen en de hoofwand bijwerken met een rasp. Omdat de hoeven van paarden in Nederland meestal niet op een natuurlijke manier slijten, moet er geregeld – elke zes tot tien weken – een vakman of vakvrouw aan te pas komen om de hoeven te bekappen. De frequentie is afhankelijk van het ras, de leefomstandigheden, het werk dat het paard verricht en de hoofverzorging door de eigenaar.

In elke gemeente zijn gediplomeerde hoefsmiden te vinden. Ze staan genoemd op www.hoefsmidenvereniging.nl. Deze vakmensen verzorgen niet alleen de hoeven, ze letten ook op eventuele afwijkingen en aandoeningen. Samen met de hoefsmid kan bekeken worden of er ijzers onder de hoeven moeten. Paarden kunnen heel goed op blote voeten in de wei of paddock, maar als ze geregeld op de verharde weg lopen, slijten hun hoeven harder dan ze weer aangroeien.

*De hoeven van een paard zijn
het beste af in handen van
een gediplomeerde hoefsmid*

In dat geval zijn ijzers of hoefschoenen een optie. Ijzers kunnen ook een functie hebben bij het corrigeren van een verkeerde stand van de hoeven. De hoefsmid spreekt dan van therapeutisch beslag.



MACROVET

Dè dierbenodigdheden en buitenleven specialist

- ✓ Macrovet.nl is de webwinkel voor al uw dierbenodigdheden
- ✓ Ruim 7000 producten voor schapen, koeien, paarden enz.
- ✓ Alles in voorraad, vandaag besteld, morgen geleverd
- ✓ Door onze uitstekende kennis een gedegen advies
- ✓ Concurrerende prijzen voor kwaliteits producten

Macrovet gaat voor tevreden klanten en biedt daarom de snelste levering, veilige bestelomgeving en vele betaalmogelijkheden

NIEUWSGIERIG? NEEM DAN EEN KIJKJE OP WWW.MACROVET.NL

Met paard op vakantie ?

Voor routegidsen, ruiterkaarten én onderdakadressen

www.hippisch-toerisme.nl

Biedt U ook onderdak? Meldt U aan !

IS UW HOEFSMID WEL LID VAN
DE NEDERLANDSE VERENIGING
VAN HOEFSMEDEN?



Een N.V.v.H. hoefsmid
weet wat paarden beweegt!

www.hoefsmedenvereniging.nl



TREC, klassieke dressuur, voeding en gezondheid, trektochtvoorbereiding, weidebeheer... wij weten er van.

VrijRuiter, al meer dan 25 jaar hét tijdschrift voor de nieuwsgierige ruiter.

Ook nieuwsgierig? Kijk op www.nvvr.info/vrijruiter



De veiligste keus voor paardenafrasteringen.

Onze gecertificeerde Gallagher dealers voor professionele rasterplaatsing:

Gijs Mastenbroek Afrasteringen

Gijs Mastenbroek Afrasteringen
Donkerstraat 11 | 4119 LX Ravenswaaij
Tel: 0345-558475 | Fax: 0345-535756
Email: info@gijsmastenbroek.nl
www.gijsmastenbroek.nl



Mulder Afrasteringen VOF
Tjabbekamp 4 8435 VS Donkerbroek
Tel: 0516-491867
Email: mulder@afastering.nl
www.afastering.nl



Van Wijcoop Afrasteringen B.V.
Beekweg 14 3881 LH Putten
Tel: 0341-350523
Email: wijncoop@afastering.nl
www.afastering.nl



VAN EEKEREN AFRASTERINGEN

Van Eekeren Afrasteringen
Donkenweg 5 4724 SN Wouw
Tel: 0165-302251
Email: info@eekerenwouw.nl
www.eekerenwouw.nl

ROCKIES LIKSTENEN



- Steenrijk aan mineralen en sporenelementen
- Steengoed voor paarden en pony's
- Steenhard zijn ze die Rockies
- Bevatten geen suikers
- Natrium - Magnesium - IJzer - Koper - Zink - Mangaan - Kobalt - Jodium - Selenium



Van Benthem Minerals-Yde (Dr.)

Norgerweg 158, 9494 PD Yde
T 050 4061254 E info@vanbentheminerals.nl
F 050 4062615 I www.vanbentheminerals.nl

www.rockies.nl

Verplaatsbare verkapping voor beweiding



Onze Mobile Cover biedt uw paarden een comfortabele schaduwplek. Aantrekkelijk geprijsd, gemakkelijk zelf te installeren en eenvoudig verplaatsbaar. Voor details: www.coverallbenelux.nl

Cover-All Benelux

Tel: 0252 - 621296
Mob: 06-45440138
info@coverallbenelux.nl



Nieuw!!!

Besterly® Dynamix nu nog beter!!!

Besterly Dynamix: Dé Granen Muesli!!!

- Licht verteerbaar, o.a. door geëxtrudeerde granen;
- Zeer geschikt voor oudere paarden;
- Brengt vermagerde paarden snel in goede conditie;
- Smakelijk en compleet product;
- Hoge gehalten aan vitaminen, mineralen en spoorelementen;
- En nieuw: Dynamix bevat meervoudig onverzadigde vetzuren.



Door toevoeging van ruwe luzerne krijgt Besterly Dynamix meer volume. Uw paard zal hierdoor gestimuleerd worden om nog meer te kauwen. Dit levert een positieve bijdrage aan de vorming van speeksel en dat zorgt voor een nog betere vertering. Door de toevoeging van geëxtrudeerd lijnzaad, bevat Dynamix ook meervoudig onverzadigde vetzuren. Door de verhouding vet/melasse aan te passen is het gelukt om de Dynamix volledig stofvrij te maken. Door deze aanpassingen is Besterly Dynamix nu nog beter geworden met behoud van zijn sterke eigenschappen.



Besterly Paardenvoeders - Postbus 396 6710 BJ EDE - Tel. 0318 - 675 430 - KvK 1462985 - info@besterly.nl - www.besterly.nl



marstall

- ✓ Caloriearm
- ✓ Laag-glycemisch
- ✓ Rijk aan pre-biotische Previta vezels
- ✓ Hoog in vitaminen en mineralen



Faser-Light®
Suiker- en zetmeelarm
www.marstall.nl • 0475 - 403011

marstall®
Premium-Paardenvoer

Virkon® S

Bewezen effectief tegen:

- 65 virustypen
- 400 soorten bacteriën
- 100 soorten schimmels

Preventie en controle zijn de beste manieren om ziektes te voorkomen.

Virkon®S heeft bewezen effectief te zijn tegen **Equine Herpes Virus type 1**, de veroorzaker van **Rhinopneumonie** in een 1%-oplossing.

Virkon®S heeft een bijzonder hoog veiligheidsprofiel en is vriendelijk voor gebruiker, dier & milieu.

Gebruik Virkon®S voor het preventief ontsmetten van paardenstallen, trailers en overige materialen die in contact kunnen komen met het paard.

Virkon®S is ook geschikt voor gebruik in een ontsmettingsbak. Door zijn kleurindicator(roze) is precies te zien of de oplossing aan vervanging toe is, wanneer de roze kleur afneemt neemt de werking af en zal de oplossing vervangen moeten worden.



Biosecurity b.v.

Info: www.biosecurity.nl
info@biosecurity.nl
tel 06 53815336

*Schuilstallen voor
paarden en pony's*

www.schuilstal.com

PAARDENWEETJES

OP EEN STROOTJE BIJTEN



Stro-etende paarden krijgen vaak een andere bodembedekking in hun stal, omdat het eten van stro kan leiden tot koliek of luchtwegproblemen. Maar stro is in principe prima ruwvoer, en veel paarden vinden het heerlijk om in een net opgestrooide stal van het stro te knabbelen. Tussen twee hooimaaltijden door, bijvoorbeeld 's nachts, kunnen ze met fris, schoon stro aan hun kauwbehoefte voldoen. Paarden met luchtwegproblemen kunnen een vochtig gemaakte plak stro over hun zaagsel krijgen, zodat ze daar aan kunnen knabbelen. Spijsverteringsklachten, maar ook het ontwikkelen van stalondeugden, kunnen er mee worden voorkomen. Krijgt het maagdarmsstelsel voldoende ruwvoer te verwerken, dan kan stro helemaal geen kwaad. Problemen ontstaan pas als een paard veel te veel stro eet. Vraag je af waar dat aan ligt: krijgt hij wel voldoende hooi of kuil, is zijn dagrantsoen ruwvoer wel over genoeg eetmomenten verdeeld, krijgt hij niet teveel biks?

Sneeuw is geen water

Veel paarden zijn dol op sneeuw en gaan er in staan 'grazen'. Dat betekent niet dat sneeuwchoppers geen drinkwater nodig hebben. Teveel sneeuw eten kan maag- en darmstoornissen geven. Sneeuw is bovendien heel licht en luchtig, een paar hapjes of likjes wegen niets. Aangezien een liter water gelijk is aan een kilo sneeuw, zou een flink paard minstens 20 kg sneeuw naar binnen moeten krijgen om aan zijn dagelijkse drinkwaterbehoefte te voldoen. Dat betekent twintig volle emmers sneeuw wegwerken. Of, bij een pak sneeuw van 5 cm dik, 4 m² weiland volledig sneeuwvrij eten.



Lekker gras

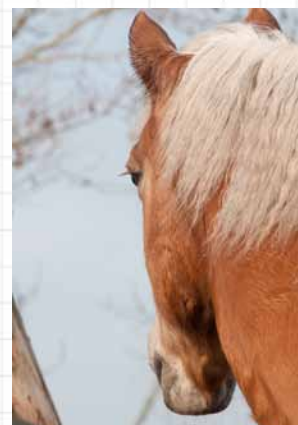
Nederlandse koeienweides worden voornamelijk ingezaaid met Engels raaigras. Fijn voor de koeien, want die vinden dat het lekkerste. Paarden doen het beter op een weiland met timothee, kropaar, ruwbeemd, beemdlangbloem en veldbeemd.

Raaigrassen vinden ze ook smakelijk, maar die zijn voor hen te eiwit- en suikerrijk en hebben te weinig structuur. Wil je een nieuw landje inzaaien of een bestaand weiland doorzaaien? Gebruik dan graszaad in een paardenweimengsel.



Blikveld

Paarden hebben ogen aan de zijkanten van hun hoofd, waarmee ze bijna alles om zich heen kunnen zien. Vooral beweging zien ze goed. Om ook dichtbij goed te kunnen zien en goed diepte te kunnen inschatten, moeten ze hun hoofd ergens naartoe draaien. Een breed zicht is handig voor een vluchtdier dat van nature in een open omgeving leeft. Een paard dat in een stal staat, heeft er niets aan. Er is hier geen 'veraf'. In de beperkte leefruimte zal een paard dan ook veel kantelen met zijn hoofd, en daarnaast gebruik maken van zijn tastharen.



TRAILERTRAINING



Een trailer is voor een niet-getraind paard doodeng. Hij wordt geïsoleerd van de andere paarden. Er wordt aan hem getrokken en geduwd. Hij moet een donkere, kleine ruimte in, zonder vluchtweg. Hij voelt enge trillingen en hoort onbekende geluiden tijdens de rit. Een paard dat dit allemaal een keer heeft meegemaakt, gaat de volgende keer in verzet. Kortom: elk paard moet een goede trailertraining krijgen. Dat kan via een van de vele cursussen op dit gebied, met het Handboek Trailerlaadtraining van Patricia de Rooij, of aan de hand van de instructievideo Veilig Vervoer en Trailerladen van de KNHS.

Aan de rol

Waarom rollen paarden? In de eerste plaats omdat ze het lekker vinden. Via het rollen masseren paarden hun huid. Ook houden ze door het gerol hun poriën open, zodat hun huid goed kan blijven ademen. Jeuk na het poetsen of rijden verdwijnt met het rollen, en in de ruiperiode helpt het rollen bij het wegwerken van losse winterplukken. Met het uitschudden erna worden zand en vuil verwijderd. Rollen kan ook wijzen op koliek, maar het verschil tussen gewoon rollen en rollen bij koliek is meestal heel duidelijk. Een paard met koliek is tussen het gerol door heel onrustig en angstig, het kijkt achterom naar zijn buik, zweet, schraapt met de voeten en galoppeert er vandoor. Het rollen zelf is dwangmatig en gehaast en stopt niet.



Stalmoed

Elke training zou moeten beginnen met een warming up: lekker rustig stappen, zodat de spieren opwarmen en de doorbloeding op gang komt. Een stalpaard is vaak te fris en driest om rustig op gang te komen. Zo'n paard heeft 'stalmoed'

en wil er meteen in volle vaart vandoor. Laat het paard liever eerst zelf een beetje uitrazen in de bak, terwijl je bijvoorbeeld de stal uitmest. Nog beter is het om het paard gedurende de dag (veel) meer beweging te geven. Een paard dat genoeg vrije beweging krijgt, is rustiger, geconcentreerder en veiliger tijdens de training, en raakt minder snel geblesseerd.

Wilgen laat knotten

Knotwilgen worden geknot in de winter. Wie zijn paarden een plezier wil doen, wacht daarmee tot eind februari, begin maart, als er net weer een beetje leven in de bomen begint te komen. De eerste piepkleine knopjes en scheutjes verschijnen dan aan de takken. Paarden zijn stapelgek op dit eerste ontluikende groen. Ze zijn uren zoet met het opeten en schillen van de takken, en het is nog goed voor ze ook. In de wilg zit salicine, een soort natuurlijke aspirine. Goed tegen ontstekingen, tegen allerlei pijn(tjes) en goed voor de bloedcirculatie en de afvoer van afvalstoffen. Verder zit er in het voorjaar behoorlijk wat magnesium in wilg, waar paarden nogal eens een tekort aan hebben. De knotwilgen hebben niet of nauwelijks te lijden van zo'n relatief late knotbeurt.

MAIL & WIN



Welke wereldberoemde kunstenaar heeft zijn leven lang geworsteld met de anatomie van het paard?

Mail je antwoord voor **1 november** naar paardenglossy@gmail.com met in het onderwerpveld "schilderij" en maak kans op Karat van Paul La Poutre (acryl op doek, afmeting 1m bij 1m). Onder de goede inzenders wordt dit schilderij ter waarde van €1150 verlost. Meer werk zien van deze schilder? Kijk op www.paullapoutre.nl.

interview met

Machteld
van
Dierendonck

‘DENK NIET VÓÓR een PAARD, Maar ÁLS EEN PAARD’



‘Wees creatief’, zegt paardengedragdeskundige Machteld van Dierendonck. ‘Verzin oplossingen die, vanuit het paard gezien, kleine of grote verbeteringen brengen.’ Daar wordt je paard blijer van, je krijgt er een evenwichtiger en veiliger paard voor terug.

Tijdgeest Rond 1990 schreef ik een artikel voor De Hoefslag. Onderwerp: het belang van sociaal contact. Het werd niet geplaatst. Overdreven, vond men. Ik verhuisde naar het buitenland. Toen ik tien jaar later terugkwam, was er wat veranderd. Door Monty Roberts en wat anderen was er aandacht voor een andere omgang met paarden gekomen, gebaseerd op hun natuurlijke mogelijkheden. Al ben ik het lang niet altijd 100% met ze eens, zij hebben de tijd rijp gemaakt voor verandering.

In balans Het creëren van evenwichtige paarden is op zich niet moeilijk. Geef ze fysiek contact in een sociale groep. Geef ze weidegang of minimaal drie keer per dag voldoende ruwvoer. Geef ze voldoende vrije, natuurlijke beweging. En geef ze een voorspelbare omgeving en verzorger. Als daaraan is voldaan, ervaart een paard weinig stress. Hij zal gemakkelijker en veiliger in de omgang zijn en geen stereotiep gedrag gaan vertonen.

Verslaving Dat kribbebijten en weven obsessief gedrag zijn, weet iedereen wel. En dus grijpen we naar hulpmiddelen. Maar die tasten het welzijn vaak nog verder aan. Met een masker op kan een kribbebijter zijn verslaafde gedrag niet uiten, maar de behoefte blijft. Stalondeugden zijn symptomen. Symptomen van een onderliggend probleem. Dat moet je eerst oplossen. Of liever: voorkomen.

Kritische geluiden Paarden zijn sociale dieren. Toch staat het idee van groepshuisvesting onder druk. Instabiele groepen, ranglage dieren die geen leven zouden hebben... dat soort argumenten. Maar voor veel paarden is groepshuisvesting geschikt. Je moet alleen wel aanpassingen doen. Zet paarden samen die geleerd hebben zich sociaal te gedragen en die elkaar mogen. Neem vooral de tijd. Hang balken op met schotten, waarachter paarden zich even kunnen terugtrekken. Dat geeft rust.

Uit de box Vorig jaar deden we onderzoek naar een stressverlagend medicijn bij ex-sportpaarden en ex-recreatiepaarden. Voorheen allemaal individueel gehuisvest, maar nu samenlevend, in grote groepen met inloopstallen en weides. Wat bleek als we ze tijdelijk weer isoleerden in een box? Ze gingen door het lint. Ze flipten. Vrijwel allemaal. Groepsgedrag is echt een basisbehoefte.

Innovatief voeren Er is zoveel mogelijk. Bied het voer op verschillende plaatsen aan, zodat elk paard aan zijn trekken komt. Verstrek takken tussen de voerbeurten door, zodat de spijsvertering op gang blijft. Bij grote groepen: geef ze een chip waarmee ze herkend worden in het voerstation. Of roep ze op met een individueel pingeltje, waarmee in de varkenshouderij wordt geëxperimenteerd. Op dit moment doen we onderzoek bij een innovatieve ondernemer met een systeem uit de melkveehouderij. Automatische ruwvoerverstrekking in een lange voergoot. Zo vaak je maar wilt. En voldoende ruimte voor elk paard.

Onbegrip Problemen ontstaan meestal niet uit onwil, maar uit onkunde. Je ziet iets gebeuren, trekt een conclusie, en daarna blijf je het zien. Durf eens aan jezelf te twijfelen. Komt je paard bij regen naar het hek omdat hij naar binnen wil? Of omdat hij weet dat jij hem komt 'troosten' met een snoepje? En als je paard hinnikt als je zijn box binnenstapt, is dat dan omdat hij zo van je houdt? Of ook omdat jij hem komt bevrijden uit de verveling?

'Ik ben voor een soort basisbewijs om paarden te mogen houden'

Zielig In de film War Horse trekt een man uit solidariteit met een paard zijn jas uit. Omdat het zielige paard in de kou naar buiten moet. Zó vanuit de mens gedacht! Paarden hebben een thermoneutrale zone tussen 0 en 20 °C. Daartussen hoeft een niet-geschoren paard he-le-maal niks te doen om op temperatuur te blijven. Pas daaronder moet hij een beetje gaan lopen of wat ruwvoer eten om warm te blijven.

Bokt-meisjes Er staan zinnige dingen, maar ook heel veel onzin in al die topics. Ik kan me daar soms zo aan ergeren. Van die paardenmeisjes die zogenaamd alles al weten. Terwijl ook ik nog elke dag leer.

Lijfspreuk Een Engelse professor stelde laatst op een congres: Caring about horses is not the same as caring for horses. Mijn motto is vergelijkbaar: Mensen moeten niet denken vóór een paard, maar áls een paard. ►

► **Stress meten** Ik gebruik vaak een hartslag- en stressmeter bij angstige of onhandelbare paarden. Zo kun je de vinger op de zere plek leggen. Is het paard bang om de trailer in te gaan, of is hij al bang als hij uit zijn box wordt gehaald, of heeft de ruiter hem angstgedrag aangeleerd? Raakt het paard gestresst van andere paarden, of alleen van die twee waar hij mee samen staat?

Leerproces Gedrag aanleren en afleren gebeurt in heel kleine stapjes en via talloze herhalingen. Bij positieve bekrachtiging beloon je het paard onmiddellijk nadat hij het gewenste gedrag laat zien. Clickertraining werkt op



Innovatief voeren met takken

‘Voor veel paarden is groepshuisvesting geschikt’

die manier. Je kunt jezelf hiermee heel goed leren hoe paarden dingen leren. Bij negatieve bekrachtiging begin je heel voorzichtig. Bijvoorbeeld heel zachtjes tikken met een zweep om een reactie uit te lokken. Die lichte hulp moet voor het paard altijd voorspellend zijn voor een zwaardere. Die zwaardere is dan zelden nodig, die zal hij willen voorkomen.

Ken jezelf Om een paard iets te leren, moet je controle over je eigen lichaam hebben. Ga bijvoorbeeld voltiëren. Dan leer je goed zitten en vooral goed vallen. Je raakt je angst kwijt en krijgt meer beheersing over je eigen lichaam. Zo hinder je het paard niet en kun je subtiele aanwijzingen geven. Of neem zitlessen.

DR MACHTELD VAN DIERENDOCK

Is klinisch etholoog paard (paardengedragdeskundige) • Gast-professor aan de universiteit van Gent • Enige hoogleraar ethologie en welzijn paard in het Nederlandse taalgebied • Eigen onderzoeken en behandelpraktijk: Equus Research • Onderzoekt via de Faculteit Diergeneeskunde Utrecht/Gent, in opdracht van bedrijven en op eigen initiatief • Stond mede aan de basis van de Gedragskliniek voor Dieren • Adviseert dierenartsen, paardeneigenaren en bij de (her) bouw van stallen • Geeft assesments, lezingen en workshops • Werkte als onderzoeker bij het in het wild terugbrengen van Przewalskipaarden in Mongolië • Is eigenaar van zes paarden. Zij beschikken over een open (groeps)stal en een verharde paddock. Een deel van de dag staan ze in de wei.

Gids Goede Praktijken Daarin zijn kansen gemist. Te weinig concrete doelen. ‘Nooit langer dan 6 uur per 24 uur zonder voldoende ruwvoer’, had ik graag gelezen. Staat er niet in. En de delen over sociaal contact zijn zo vaag dat je al snel goed zit.

Zweden In Zweden zijn ze verder gegaan. Daar is het verboden om één enkel paard op één locatie te huisvesten. Ook mogen paarden in Zweden geen uitzicht op blinde muren hebben. Daar heb je wat aan.

Certificering Op zich ben ik voorstander van certificering, voor zowel grote stallen als particulieren. Bijvoorbeeld een soort basisbewijs om paarden te mogen houden. Ik voorzie daarbij wel problemen, zeker. Maar dan heeft iedereen in ieder geval de benodigde kennis tot zich kunnen nemen. Als je daar dan van afwijkt, is het onwil.

Drive Ik wil mensen laten zien dat er zoveel alternatieven mogelijk zijn, zelfs bij traditionele pensionstallen, een stalletje aan huis of een hengstenhouderij. Wees creatief. Verzin oplossingen die, vanuit het paard gezien, kleine of grote verbeteringen brengen.

Rijke mensen De tarieven voor een plek in een pensionstal of manege zijn meestal te laag. Daar kun je eigenlijk geen paardenwelzijn voor verwachten. Als ik dat zeg, worden mensen boos. Ik zou ermee propageren dat het hebben van een paard alleen voor rijke mensen is. Dat is omgekeerd geredeneerd. Ik vind: je moet eerst aan het welzijn van het paard denken, en daarna pas kijken of je dat kunt bekostigen. Zo niet, dan moet je geen paard willen. Is dat nou zo gek gedacht?

Aangeboren PAARDENLIEFDE

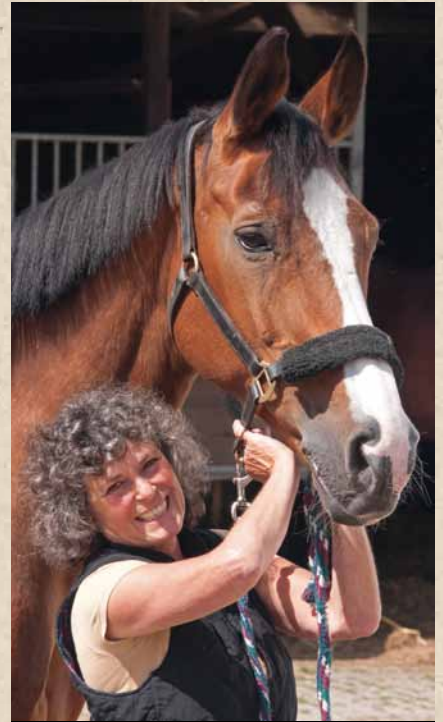
Mijn eerste paard was klein, ongeveer een meter hoog en het was zwart. Dat wist ik zeker, want ik had hem zelf verzonnen. Naast ons huis was een kleine ruimte die deel uitmaakte van de voortuin en dat was zijn stal. In mijn fantasie haalde ik mijn zwarte paardje iedere ochtend op, nam de teugels en draafde naar de basisschool. 'Hortsik!' riep ik dan, want ik had geen idee wat je tegen een paard moest zeggen als je wilde dat hij in gang schoot. Ik had nog nooit een levend paard gezien. Wel ezels. Die liepen 's zomers op het strand van Scheveningen. Voor een gulden mocht je er op. Wij woonden op de

Duinrell. Maar ineens was er een plek waar ik wilde zijn: bij de paarden en de pony's. Het heeft twintig jaar geduurd voor het zover was. Op mijn dertigste heb ik eindelijk les kunnen nemen. Ik ben nooit een goede ruiter geworden, ik durf veel minder dan mensen die als ponykind zijn begonnen, maar ik rij nog steeds. Er zijn tijden geweest dat ik zo bang was om te vallen dat ik een pilletje moest slikken om erop te durven, maar dan nog wilde ik rijden, want ik wilde bij paarden zijn. Liever een poosje bang dan het opgeven. Na verloop van tijd verdween de angst en nam de paardenliefde weer de overhand.

Van paarden kun je leren dat er levende wezens bestaan die elkaar vertrouwen

Zeeweg, vlak aan de Boulevard, maar ik mocht nooit ezeltjerijden, want het was te duur. Bovendien zagen mijn ouders niets in paardrijden of ezelrijden. Ik was elf toen ik voor het eerst in een manege kwam. Een vriendinnetje dat paardreed, had me meegenomen. Ik stapte de stal in en wist onmiddellijk: dit wil ik! Dat was uitzonderlijk, want tot dan toe was er maar heel weinig waar ik aardigheid in had. Ik vond de school niet leuk, ik was als de dood voor andere kinderen en ik had een hekel aan alles waar kinderen schik in horen te hebben: de Efteling, het circus,

Die liefde is aangeboren. Ik kom soms heel jonge kinderen tegen in de twee maneges waar ik rijd. Meestal hebben ze een moeder, een vader of een grootmoeder bij zich, want ze zijn nog te jong om in hun eentje ergens heen te gaan. "Hou jij van paarden?", vraag ik dan, terwijl ik met opzet alleen naar het kind kijk en net doe of die volwassene er niet is. Als het kind zelf mag praten, vraag ik: "Zou je het leuk vinden om dit paard aan te raken? Het is heel leuk, zijn vel is o zo zacht en het is niet eng." Er zijn ook kinderen die uit zichzelf naar een paard toe durven te lopen. Met



Yvonne Kroonenberg

Yvonne Kroonenberg is schrijfster. Haar meest recente boeken zijn *Rosa's verzorgpony* (2008) en *Familieblues* (2011).

hen kan ik over paarden praten zoals ik dat ook met een volwassene zou doen. We hebben het over hoe hoog het paard opgooit, over een mooie diepe zit en over de teugelvoering.

Ik rijd nog steeds, op woensdag op Leonie, een doodgewone manegemerrie van wie ik zielsveel houd en twee keer per week op Kathleen, die al twintig is, maar onvermoeibaar enthousiast. Van allebei de paarden heb ik de indruk dat ze mij herkennen als ik de stal binnenkom. Ze zijn lang niet zo blij om mij te zien als andersom, maar ze hebben ook geen bezwaar tegen mijn nabijheid. Ze dragen me rond of naar het bos, wanneer we een buitenrit maken. Ik ben niet meer zo bang als vroeger, ik heb vertrouwen in ze. Want dat is wat je van een paard kunt leren: dat er levende wezens bestaan die elkaar vertrouwen. Dat kun je op je derde al leren.

Paarden delen de wei met een heleboel kleinere beestjes. Een hoop diertjes leveren een positieve bijdrage aan de natuur, maar sommige kunnen een gevaar vormen voor de gezondheid van het paard.

ALLEMAAL BEESTJES



Het vocht in de ogen van een paard is voor veel plaagbeestjes erg aantrekkelijk. Vliegjes kennen geen hygiëneprotocollen en hebben er dus geen moeite mee eerst op een hondendrol te zitten en vervolgens bij het oog van een paard aan te schuiven voor een toetje. Vliegen kunnen ook via een wondje of een schaafplek een infectie veroorzaken.

Door de stal en de wei schoon te houden en door in de stal vliegenvangers op te hangen, komen er zo weinig mogelijk vliegen in de buurt van de paarden. Een mesthoop trekt veel ongedierte aan, dus is het handig als die niet midden in de wei of tegen de stal wordt geplaatst. Ondanks alle maatregelen kan het toch gebeuren dat een oog of een wond ontstoken raakt. Het is dan ook aan te raden iedere dag na te gaan hoe het met je paard gaat. Controleer bijvoorbeeld de vacht op wondjes en houd bij hoe die zich ontwikkelen.

Stilstaand water is voor muggen ideaal: ze leggen er hun eitjes in. Daarom is het goed de waterbakken regelmatig te verversen en rondslingerende autobanden op te ruimen. Knutten, een soort muggen, kunnen staart- en maneneczeem veroorzaken. Door-

dat het steeds warmer wordt, krijgen we ook meer te maken met knutten die bijzondere ziektes verspreiden. Rekening wordt gehouden met een uitbraak van het West Nijlvirus en Afrikaanse paardenpest. Vliegende- kens beschermen paarden in elk geval gedeeltelijk tegen vliegen, muggen en ook horzels en dazen.

Naast de beestjes die buiten rondvliegen, zijn er nog de maagdarmwormen die hun eitjes in de mest achterlaten. In de wei kruipen larfjes uit deze

Insecten kennen geen hygiëneprotocolen

eitjes, hetgeen tot infecties kan leiden. Lang werd gedacht dat het ontwormen volgens een vast schema het beste was voor paarden. Inmiddels blijkt dat de wormen hierdoor snel resistent worden en ontwormingsmiddelen lang niet altijd meer helpen.

Het is daarom beter om de mest te laten onderzoeken. Onder een microscoop kan de dierenarts zien welke eitjes in de mest zitten en op basis daarvan kan hij bepalen óf ontworming nodig is en zo ja, met welk middel dat moet gebeuren.



Virussen en bacteriën

Niet alleen insecten en parasieten kunnen paarden ziek maken, er zijn ook nog tal van virussen en bacteriën. Vaccineren is zinvol en tegen influenza en tetanus zelfs verplicht voor paarden die aan wedstrijden deelnemen.

Influenza Paarden worden na een basisering minimaal één keer per jaar gevaccineerd.

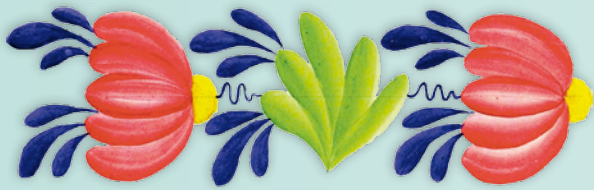
Vaak in combinatie met

Tetanus vaccinatie tegen influenza.

Een paard dat eens in de twee jaar wordt ingeënt, is goed beschermd.

Rhinopneumonie Vooral belangrijk voor merries op het moment dat ze 5, 7 en 9 maanden drachtig zijn. Vaccinatie is niet waterdicht, maar de verschijnselen bij een gevaccineerd paard zijn meestal wel milder.

Droes Vaccineren kan vanaf een leeftijd van vier maanden.



De GROTE

1 Wat is de maximale hartslag van een paard?

- a 80-120
- b 120-165
- c 165-190
- d 210-280

2 Hoefbevangenheid wordt niet veroorzaakt door:

- a Het eten van te veel jong gras
- b Het niet goed loslaten van de nageboorte bij merries die net een veulen hebben gehad
- c De natuurlijke aanleg en bouw van het paard
- d Het niet goed uitkrabben van de hoeven

3 Een paard dat zijn middelste snijtand wisselt is:

- a 1,5 jaar oud
- b 2,5 jaar oud
- c 3,5 jaar oud
- d 4,5 jaar oud

4 Wanneer is de merrie het meest vruchtbaar en de kans op een succesvolle dekking het grootst?

- a In het late voorjaar
- b In het vroege voorjaar
- c In de late zomer
- d Het hele jaar

5 Inteelt is het paren van familieleden. Welke stelling is waar?

Stelling 1: Inteelt gebruiken in de fokkerij kan ervoor zorgen dat goede eigenschappen naar voren komen.

Stelling 2: Inteelt geeft gezondheids- en voortplantingsproblemen.

- a Alleen stelling 1
- b Alleen stelling 2
- c Stelling 1 en stelling 2 zijn allebei waar
- d Stelling 1 en stelling 2 zijn allebei niet waar

6 Met welke beloning leert het paard tijdens het rijden het snelst direct stil te staan?

- a Ophouden met trekken aan je teugels
- b "Goed zo" zeggen
- c Hem een snoepje geven
- d Nog even een halve ophouding maken zodat hij mooi aan de teugel blijft staan

8 Als jouw paard koliek (pijn in de buik) krijgt, wat doe je?

- a Dierenarts bellen, de hele nacht rondjes met het paard lopen
- b Dierenarts bellen, zelf in paniek rondlopen
- c Dierenarts bellen, paard ruimte geven, soms even met paard lopen
- d Dierenarts bellen, proberen het paard te laten eten, rondjes lopen

Het Nederlands Hippisch Kenniscentrum NHK ontwikkelde een kennisquiz voor de glossy **PAARD & WELZIJN. De goede antwoorden staan tot 30 november op www.voorkompaardenleed.nl Daar is ook een bonusvraag te vinden. Wie het juiste antwoord geeft op de bonusvraag maakt kans op het boek *PaardenWelzijn* ter waarde van €14,95. **Doe mee en win!****

7 Als een paard telkens dezelfde fout maakt, wat is er dan waarschijnlijk aan de hand en wat moet je doen?

- a Je hebt een niet zo slim paard en je moet je hulp steeds duidelijker en langer geven
- b Je paard wil je in de maling nemen of hij heeft gewoon geen zin en je moet het gewoon duidelijker blijven vragen
- c Je gaat bij je zelf na of jouw hulpen wel eenduidig genoeg zijn en of je wel de juiste reactie direct beloont. Als dit niet zo is, de hulp anders geven
- d Je paard snapt je niet, dus moet je hem straffen

9 Welke stelling is waar?

Stelling 1: Uitstappen na de training is belangrijk omdat tijdens het uitstappen het geproduceerde melkzuur wordt verbruikt waardoor de kans op verzuring vermindert.

Stelling 2: Als spieren verzuren betekent dit dat ze niet meer kunnen samentrekken.

- a Stelling 1 is waar, stelling 2 is niet waar
- b Stelling 1 is niet waar, stelling 2 is waar
- c Beide stellingen zijn niet waar
- d Beide stellingen zijn waar

NHK KENNISQUIZ

10 Paarden zijn sociale dieren. Ze hebben dus contact met andere dieren nodig. Groepshuisvesting kan hiervoor een oplossing zijn. Wat is waar?

- a Groepshuisvesting is vooral belangrijk voor de beweging
- b Groepshuisvesting is vooral belangrijk voor het sociale contact
- c Groepshuisvesting moet meer voederplaatsen dan paarden hebben
- d Groepshuisvesting is niet mogelijk voor onze Nederlandse paarden

11 Op welke van de hieronder genoemde manieren zoekt een paard in de zomer geen verkoeling?

- a Ze zoeken de schaduw op
- b Ze beknabbelen elkaar en blazen daarbij uit over elkaars huid
- c Als de mogelijkheid er is, rollen ze soms kopje onder in het water
- d Ze zweten net als mensen om makkelijker warmte kwijt te raken

12 Op welke manier dien je een hulpteugel nooit te gebruiken?

- a Als hulpmiddel zonder druk erop te zetten
- b Als dwangmiddel
- c Als trainingsteugel
- d Om aan de longe te trainen

13 De minimale hoeveelheid ruwvoer per dag is 1 kilogram droge stof ruwvoer per 100 kilogram lichaamsgewicht. Hoeveel hooi moet een paard van 600 kg (bijvoorbeeld een KWPN-er) dan minimaal per dag krijgen?

- a 5,5 kilogram
- b 6 kilogram
- c 7,2 kilogram
- d 8 kilogram

14 Ontwormen is, zeker voor jonge paarden, van levensbelang. Op dit moment staan de wormmiddelen onder druk in verband met resistentie van de wormen. Wat is de beste manier?

- a Een gemengd mestmonster van de groep nemen en aan de hand van de hoeveelheid wormeitjes wel of niet ontwormen
- b Ik kijk in de bijsluiters en ontworm zoals daar wordt aangegeven
- c Mijn paard krijgt nooit vers gras, dus ik ontworm gewoon wat minder, ongeveer elke 10 weken
- d Ik ontworm nooit, ook niet jonge paarden

15 Buitenboxen hebben meestal deuren die buiten uit komen. Welke stelling is waar?

Stelling 1: Buitenboxen zijn in de winter te koud voor paarden.

Stelling 2: De verse lucht is goed voor het paard in de buitenbox.

- a Alleen stelling 1
- b Alleen stelling 2
- c Stelling 1 en stelling 2 zijn allebei waar
- d Stelling 1 en stelling 2 zijn allebei niet waar

16 Vectoren kunnen ziekten veroorzaken bij paarden. Wat zijn vectoren?

- a Vectoren zijn paarden die ziekten direct overbrengen naar andere paarden
- b Vectoren zijn bijvoorbeeld insecten die zelf een ziekteverwekker zijn
- c Vectoren zijn bijvoorbeeld insecten die een ziekteverwekker overbrengen
- d Geen van bovenstaande antwoorden

17 Waarom worden sojaproducten, zoals sojaschroot en sojahullen, aan paardenvoer toegevoegd?

- a Bron van vitaminen
- b Bron van eiwit
- c Bron van energie
- d Bron van mineralen

18 Waar wordt ruwvoer voor- namelijk verteerd in het paardenlichaam?

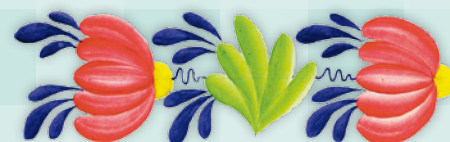
- a In de maag
- b In de dunne darm
- c In de dikke darm
- d In de endeldarm

19 Paarden leven in een kudde. Wat is juist?

- a Een kudde bevat een leidende merrie
- b Een kudde bevat een leidende hengst
- c Een kudde heeft geen leider
- d Een kudde heeft zowel een leidende merrie als een leidende hengst

20 Zwarte plekken in het stro duiden op:

- a Zand in het stro; dit kan zonder problemen gebruikt worden
- b Schimmel in het stro door natte plekken; niet gebruiken want paarden eten stro uit hun stal
- c Schimmel; stro is nog voldoende absorberend dus kan goed gebruikt worden als bodembedekking
- d Dit komt van kruiden, die een kleurstof afgeven; stro niet gebruiken want paarden eten stro uit hun stal



OVERal Haar

Mensen houden niet van beharing. Ons eigen lichaamshaar halen we zo veel mogelijk weg. Kaal is de mode. Hetzelfde doen we met het haar van onze paarden. We scheren hun tastharen af, knippen hun oorharen uit, scheren hun vacht, en vlechten hun manen. Maar al dat paardenhaar zit er niet voor niets.



In het gebiedje direct voor zijn mond en neus ziet een paard helemaal niks. Dat hoeft ook niet, want daar heeft hij zijn tastharen zitten. Als hij met zijn hoofd ergens langs strijkt, buigen de taps toelopende tastharen een beetje door, in een soort kreukelzone. Zo verkent hij zijn omgeving. Hij zoekt ermee naar voedsel. Hij 'besnuffelt' er andere paarden mee. Hij checkt ermee of het stroomlint wel onder spanning staat. En hij gebruikt ze vooral om te voorkomen dat hij de hele dag zijn hoofd stoot. Die functies verdwijnen als je de tastharen afscheert. Veel mensen doen dat als onderdeel van het toiletteren voor een keuring of wedstrijd. Om dezelfde reden worden bij paarden vaak de haren uit de oren weggeschoren of ingekort. Maar ook oorharen hebben een functie: ze beschermen de gehoorgang tegen vuil en insecten, ze voorkomen daarmee jeuk en ontstekingen en ze dienen waarschijnlijk ook als ruisonderdrukking, zoals het schapenvachtje om een microfoon.

Het couperen van paardenstaarten is inmiddels taboe. Gelukkig maar,

want de staart is een belangrijk sociaal instrument voor paarden. In combinatie met andere lichaamstaal kan het zwaaien met de staart wijzen op ergernis of boosheid. Het hoogste deel van de staart beschermt daarnaast de anus en de kling tegen het eigen geschuur, tegen de kou en tegen insecten en infecties. Een lange paardenstaart is bovendien een ideale vliegenmepper. Die gebruikt een paard niet alleen voor zichzelf, maar soms ook voor zijn weidemaatjes. In yin-en-yangpositie staan twee paarden dan elkaars insecten weg te zwiepen. Een paard dat het hele jaar buiten staat, wisselt een gladde, aanliggende zomervacht af met een veel dikkere, gelaagde wintervacht. In winterse



kou en neerslag is de eigen paardenharen jas veel warmer en waterdichter dan de beste paardendeken. Het vette bovenlaagje van de paardenhuid zorgt dan, in combinatie met een wintervacht van korte, beetje kroezende haartjes met daarover-

Met de tastharen verkent een paard zijn omgeving

heen lange winterharen, voor een perfecte luchtsolatielaag. Daarom blijft sneeuw gewoon liggen op een paardenrug. Toch worden paarden nog vaak geschoren. Dat zou volgens sommige mensen mooier zijn. Ook droogt een paard in wintervacht slecht op na zware trainingen. Op stal wordt hij dan snel verkouden. Het paard goed droog stappen, droogwrijven of een zweetdeken opleggen zijn alternatieven voor scheren. Een ongeschoren paard dat in de wei of paddock kan uitlopen terwijl zijn vacht opdroogt, zal ook niet snel kou vatten.

Thermoneutrale zone

Paarden kunnen vrij grote temperatuurschommelingen aan. Ze hebben het lang niet zo snel koud of warm als mensen. Globaal gezien voelen ze zich comfortabel tussen de 0°C en de +20°C. Bij geschoren paarden ligt de ondergrens iets hoger, zo rond de 5°C. Binnen die zone blijft een paard zonder enige inspanning op de juiste lichaamstemperatuur. Pas daarbuiten moet het paard iets doen om zichzelf warm te houden of juist af te koelen, bijvoorbeeld bewegen, haren rechtzetten, ruwvoer eten of water drinken, sneller ademen, schaduw zoeken, zweten. Geschoren paarden hoeven pas onder de 10°C een deken op.



Hoe leer je een paard het beste nieuwe dingen aan? Er zijn tal van trainingsmethodes en het kan zelfs per paard verschillen welke het beste werkt. Toch zijn er belangrijke overeenkomsten tussen methodes die goed werken.

BELONEN en CORRIGEREN



Bij alle vormen van training is consequent zijn van groot belang. Als een paard de ene keer wel aan een broekzak met snoepjes mag snuffelen en de volgende keer meteen een harde tik op zijn neus krijgt, leidt dat tot onzekerheid. Ook timing is belangrijk, omdat paarden een straf of

daarna minder actief met je lichaam mee te bewegen, vervolgens met de stem een stopsignaal te geven en dan pas druk te geven via de teugels.

Als je deze volgorde aanhoudt, snapt een paard al snel wat er komen gaat: zodra de ruiter een halve ophouding

het paard niet reageert - langzaam de druk op te voeren, kan een paard aanleren op een kleine aanwijzing al in beweging te komen.

Paarden denken vooruit. Daar kun je gebruik van maken

een beloning alleen koppelen aan iets wat in de afgelopen paar seconden is gebeurd.

Paarden zoeken naar rust en gemak en proberen ongemak te ontlopen. Omdat ze prooidier zijn, zullen ze een mogelijk vervelende situatie snel herkennen. Een voorbeeld is een paard in de wei, dat pijn ervaart bij het rijden en dat zijn baasje met een zadel ziet aankomen. Het paard heeft door wat hem te wachten staat en zal dan vaak minder eenvoudig te vangen zijn.

Maar in de training kun je hun vooruitdenkende vermogen ook in je voordeel laten werken. Je kunt een paard vaak leren op een lichte aanwijzing te stoppen. Bijvoorbeeld door eerst een halve ophouding te maken,

maakt zal hij stoppen. Het paard heeft dan het ongemak van druk via de teugels ontlopen en wordt beloond met rust. Dezelfde truc is toe te passen om een paard in beweging te krijgen. Door eerst een lichte kuitdruk te geven en daarna – als



Vaak is het niet eens nodig een paard aan te raken met een zweep. Sommige ruiters zwiepen eerst in de lucht en slaan dan op hun rijlaars voordat het paard aan de beurt is. Het paard weet dan dat het nu echt tijd wordt om te luisteren. Het ontloopt het ongemak van een zweeps slag door het gewenste gedrag te vertonen. Als ruiter kun je dat gedrag belonen door te

stoppen met de dreiging van de zweep. De beloning kan worden aangevuld met een aai over de schoft of simpelweg door 'goed zo!' te zeggen.

Leren met de clicker

Het gebruik van een clicker bij de training van paarden verloopt stapsgewijs:

- 1) Door op de clicker te drukken en tegelijk het paard een beloning te geven (iets lekkers of een aai), maakt het paard een associatie tussen het geluid van de clicker en een beloning.
- 2) Het paard krijgt een click en een beloning als hij van plan is het gewenste gedrag te gaan vertonen, waarna click en beloning steeds verder opschuiven naar het moment dat hij doet wat we willen.
- 3) Het gewenste gedrag wordt beloond met een click en een woord of gebaar.
- 4) De click wordt zo nu en dan achterwege gelaten. Als het paard het gedrag ook vertoont zonder click, dan krijgt hij helemaal geen beloning meer.

bij de PAARDEN- TANDARTS

In het gebit van een paard kunnen door allerlei oorzaken pijnlijke afwijkingen ontstaan. Zo kan een paard veel last hebben van scherpe haken of punten. Maar ook afwijkingen aan de snijtanden, een over- of onderbeet, wolfskiezen die in de weg zitten en ontstekingen kunnen ertoe leiden dat een paard onvoldoende kauwt of problemen met de aanleuning vertoont.

De dierenarts zal meestal in eerste instantie beoordelen wat er aan de hand is, maar een behandeling betekent werk voor de paardentandarts of gebitsverzorgers. Tussen die twee bestaat wel een verschil: de officiële paardentandarts is een gespecialiseerde dierenarts die een paard ook mag verdoven. De gebitsverzorgers hebben geen universitaire studie, maar wel een speciale opleiding met succes afgerond. Op de website van de Nederlandse Vereniging voor Gebitsverzorging bij het Paard (www.nvvgp.nl) zijn zowel paardentandartsen als gebitsverzorgers te vinden. De vereniging is bezig met het ontwikkelen van een keurmerk voor deze beroepsgroep. De

*Jaarlijkse controle van
het paardengebit is geen
overbodige luxe*

paardentandarts en de gebitsverzorgers zullen adviseren om het paardengebit jaarlijks te laten onderzoeken. Dat is geen overbodige luxe. Scherpe haken of punten zijn makkelijk te verhelpen en het bijtijds behandelen van andere afwijkingen kan veel narigheid voorkomen.

ER ZIJN NAAR SCHATTING TUSSEN DE 400.000 EN 450.000 PAARDEN IN NEDERLAND. *De helft van de paarden wordt hobbymatig gehouden, de andere helft bedrijfsmatig.*

De overgrote meerderheid van de paardenliefhebbers is vrouw. *48% van de paardenliefhebbers is 5 tot 16 uur per week praktisch bezig met paarden, 37% besteedt 17 tot 36 uur per week aan paarden, 8% meer dan 36 uur per week en 4% minder dan 4 uur per week.*

HET MERENDEEL VAN DE PAARDENLIEFHEBBERS BLIJKT EEN GOED BEELD TE HEBBEN VAN WAT BELANGRIJK IS VOOR HET WELZIJN VAN PAARDEN. *Meer dan de helft van de paardenliefhebbers is ervan overtuigd dat welzijnsproblemen in de gehele sector voorkomen.* Bijna een derde van de paarden wordt gehouden in een individuele box met traliewanden in de zijwanden en aan de voorzijde. **IETS MEER DAN DE HELFT VAN DE PAARDEN HEEFT ONDERLING CONTACT OF KAN MET ANDERE PAARDEN CONTACT MAKEN IN DE WEI, PADDOCK OF GROEPSHUISVESTING. *De meerderheid van de paardenliefhebbers geeft minimaal één keer per dag krachtvoer.*** Paardenliefhebbers in Nederland zijn vooral op zoek naar informatie over paarden via persoonlijke contacten met mensen die op dezelfde wijze als zij met paarden bezig zijn, gevolgd door de dierenarts, hoefsmid en rijinstructeur. **OP INTERNET IS WWW.BOKT.NL DE POPULAIRSTE WEBSITE ONDER PAARDENLIEFHEBBERS.**

Uit: Passie voor paarden, een onderzoek naar de belevingswereld en het informatiezoekgedrag van paardenliefhebbers in Nederland, Elvi van Wijk-Jansen, Kathalijne Visser-Riedstra, Jos Verstegen, Harry Kortstee Het onderzoek is gebaseerd op een internetenquête onder ruim vierduizend paardenliefhebbers. Gegevens over het totaal aantal paardenliefhebbers in Nederland ontbreken.

RAMONA PRINS
EN PHEATHON





“Mijn bijzondere Amerikaanse miniatuurpaardje Phaethon is momenteel een jaar oud. Hij heeft mij in die korte tijd veel bijzondere dingen geleerd. Eén daarvan is: wederzijds vertrouwen. Met wederzijds vertrouwen kun je ver komen in de sport, maar ook zeer veel plezier met elkaar beleven.

Zo ga ik regelmatig met mijn twee paardjes, Phaethon en zijn beste vriend Amazing Silver Moon, naar het strand. Daar laat ik ze lekker los. Ik ben niet bang dat ze weggelopen, ze blijven bij me in de buurt.

Phaethon is niet zomaar een paardje.

Laatst was ik zand uit een aanhanger aan het scheppen. Ineens staat hij naast me, in de aanhanger. Even later nam ik een pauze, met een beker water in de hand. Ik nam een slok, waarop Phaethon probeerde zelf ook uit de beker te drinken. Het lukte hem nog ook. Toen het zand uit de aanhanger was geschept, lag ik lekker van het zonnetje te genieten. Voordat ik het in de gaten had, lag Phaethon op mijn schoot; hij doet dit vaker en altijd met beleid. Samen dutten we langzaam weg.

WEDERZIJD VERTROUWEN

Phaethon is nergens bang voor. Als hij naar me kijkt en ziet dat er geen gevaar dreigt, vertrouwt hij op mij. Zo loopt hij zelfs voor mij uit, aan een acht meter lange hondenlijn, zo over een bruggetje zonder leuningen. Terwijl hij het terrein niet eens kent. Phaethon en ik – we kunnen met elkaar lezen en schrijven.”

SANNE KURVERS
EN REEMS

“Drie jaar geleden heb ik mijn paard verhuisd. Ik besloot hem niet naar een chique manege te brengen, met een warme kantine, binnenbak en volpension, maar naar een kleinschalige privéstal. Deze stal bood het hele jaar weidegang in groepsverband, had grote paddocks, bovengemiddeld ruime boxen met oog voor onderling contact en een frisse, lichte omgeving.

Het nadeel van al deze paardenluxe was wel dat je zelf je stal moest uitmesten en zelf ‘s avonds moest voeren. Omdat ik voor mijn studie geneeskunde coschappen liep met lange werkweken en zware diensten, heb ik me de afgelopen drie jaar in tien bochten moeten wringen om mijn paard te verzorgen. Het is geregeld voorgekomen dat ik ‘s avonds na sluitingstijd over het hek moest klimmen.

MIJN Paard IS GELUKKIG

Toch heb ik nooit één seconde spijt gehad van mijn keuze om mijn paard in deze stal neer te zetten. De mogelijkheid om zelf een voerregime te hanteren, je eigen box netjes te houden en de paardvriendelijke omgeving hebben ondanks alle stress uiteindelijk voor een heerlijke rust gezorgd. En dat zie ik aan mijn paard. Hij glanst als een spiegel, is vrolijk en doet alles met plezier. Ik train fanatiek dressuurmatig, ga bitloos buitenrijden, spring eens in de zoveel tijd een parcouretje, loop op een vrije dag uren met hem te tutten en laat mijn ernstig verstandelijk gehandicapte zus op hem rijden. Kortom, mijn paard is gelukkig door al het harde werken van mijn kant. Maar hij laat mij daar wel van meegenieten.”





NANDA LE POOLE EN
HAAR KASPISCHE
PAARDEN, ARABIEREN
EN FALABELLA'S



“Bij ons staan de paarden zomer en winter, dag en nacht buiten in kuddes. Ook onze dekhengsten leven bij elkaar. De samenstelling van de kuddes is afhankelijk van het seizoen, de conditie van de individuele dieren, aanstaande geboortes en het dekseizoen. We streven ernaar om al onze dieren op een zo natuurlijk mogelijke manier te houden, zodat ze zich lichamelijk en sociaal goed ontwikkelen. Hierdoor raken ze in balans, zijn ze gezond, actief en vrolijk. Schermutselingen komen maar weinig voor en deze zijn nooit te heftig. Het maakt ook niet uit of het ene paard groter of ouder is. Zo kan de kleinste Falabella de baas zijn over een volbloed Arabier.

Het gedrag van paarden is absoluut mijn passie. Ik leg vaak contact door middel van kriebelen, net zoals paarden onderling doen. Paarden hebben plekken waar ze graag gekriebeld worden, maar waar ze zelf niet bij kunnen. Als ze door hebben dat ik daar wel bij kan, willen ze uit vrije wil bij mij zijn en vandaaruit kan ik ze alles leren. Belangrijk is dat ze zich veilig bij mij voelen. Daar hoort bij dat je grenzen aangeeft. Soms is het nodig om te corrigeren: het initiatief ligt bij de leidende en dat ben ik. Ik corrigeer ze duidelijk en consequent, net zoals paarden onderling doen. Zo kun je samen alles bereiken, als je maar durf te kijken, te voelen, te analyseren, te respecteren, uit te proberen en ook fouten te maken.”

DAG en NACHT BUITEN

RIANNE BERNDSEN EN BORIS

“Boris is mijn kleine, beste vriend. Mijn steun en toeverlaat. Mijn glimlach van iedere dag. Ik kocht hem in 2009 van een boer. Hij was mijn toenmalige verzorgpony. Wij mochten op hem rijden van de boer. Ook al hadden we weinig ervaring. Toen de boer vroeg of ik hem wilde kopen, leek mij dat de aankoop van mijn leven. Maar daar kwam ik later wel op terug. Soms vroeg ik me af waarom ik Boris zo nodig moest hebben: hij was onhandelbaar, dwars, zelfs gevaarlijk. We moesten met een hooivork de wei in om niet aangevalen te worden.

Boris was een hengst en dat is hij nog steeds. Hij weet dat heel goed. Hij weet dat hij sterker is dan ik, en daar heeft hij veelvuldig gebruik van gemaakt. Er zijn heel veel momenten geweest, die droevig hadden kunnen aflopen. Gelukkig is dat niet gebeurd, maar we bleven wel allebei vechten. Hij wilde winnen van mij, ik wilde winnen van hem.

Toch ging het heel langzaam steeds beter met ons. Ik leerde hem kennen en hij mij. Ongeveer een jaar geleden heb ik besloten dat ik niet wilde winnen, maar wilde samenwerken. Sindsdien is alles omgeslagen. Wij zijn nu maatjes en doen alles samen. Zelfs over straat loopt hij los met me mee. Ik heb nog nooit zo’n bijzondere band gehad met een paard als met Boris. Hij is bijzonder, uniek, het geweldigste paard dat ik ooit heb gekend.”



MIJN KLEINE, BESTE VRIEND



IN Het LiCHT

Paardenogen zijn prima nachtkijkers. Veel beter dan mensen redden paarden zich in het donker. Toch hebben ze overdag wel licht nodig om goed te kunnen functioneren. Daglicht is ideaal, maar goede stalverlichting voldoet ook.



Paarden hebben een goed ontwikkeld nachtzicht. Al hebben ze een beetje licht nodig voor hun oriëntatie, in een nachtelijke wei of paddock kunnen ze kuilen en hindernissen moeiteloos ontwijken. Dat komt doordat ze vergeleken met mensen veel meer staafjes dan kegeltjes in hun netvlies hebben. Staafjes nemen het verschil tussen licht en donker waar, kegeltjes de kleurnuances. Een paard is dus wel een beetje kleurenblind, maar in het donker is hij de mens de baas. Paarden hebben bovendien nog een reflecterende laag in het oog, die het licht terugkaatst. Dat verbetert hun zicht in de schemer.

Paarden hebben wel moeite met een snelle omschakeling van licht naar donker of van donker naar licht. Als 's ochtends het licht in de stal aangaat, of als paarden de stal of de trailer in of uit moeten, dan kunnen ze eventjes heel slecht zien. De paardenogen hebben tijd nodig om te wennen aan de veranderde lichtintensiteit. Soms kan dat de reden zijn dat paarden de trailer niet in willen.

Al zien paarden goed in het donker, toch kun je ze niet dag en nacht in een onverlichte stal laten staan. Als ze mogen kiezen, zijn ze overdag liever in een lichte dan in een donkere ruimte. Blijkbaar hebben paarden wat licht betreft graag een dag- en nachtritme. Dat is niet zo gek. Paarden hebben licht nodig voor hun gezondheid, want licht zorgt voor de aanmaak van allerlei vitaminen en hormonen.

Paarden kiezen uit zichzelf niet voor een donkere ruimte

Ook bepaalt het lichaam onder meer aan de hand van de daglengte of het al nodig is om een wintervacht aan te maken. Verder speelt licht bij de voortplantingscyclus een rol. Als het in de lente wat langer licht blijft en

de temperaturen oplopen, worden de merries hengstig en laten ze zich dekken. Zo bepaalt de hoeveelheid daglicht mede dat de veulens in het volgende voedselrijke voorjaar ter wereld zullen komen. Paarden die 24/7 op stal staan, zeker als die stal onverlicht is of juist jaarrond hetzelfde aantal uren per dag verlicht, kennen veel minder duidelijk een paringsseizoen.

Lampje erbij

De hoeveelheid licht in stallen moet minimaal 80 lux per individuele box zijn, gedurende minimaal 8 uur per dag. Deze hoeveelheid licht komt ongeveer overeen met – per box – een spaarlamp van 20 à 33 Watt, een ouderwetse gloeilamp van 100 à 150 Watt of een halogeenlamp van 70 à 105 Watt. Een tl-buis, ook een spaarlamp, is altijd 18 Watt. Daarvan heb je er dus één of twee per box nodig. Zijn er ook ramen of daklichten in de stal, dan is er minder verlichting nodig.



PAARDENWEETJES



‘OP RUST’

Paarden slapen over het algemeen staand, altijd klaar om te vluchten. Tijdens de slaap klikt het paard met zijn pezen het kniegewricht van zijn ene achterbeen op slot, zodat de spieren van het andere been rust krijgen, terwijl hij toch niet omvalt. Meestal tilt hij daarbij één voet van de grond. Hij staat dan ‘op rust’. Af en toe gaat een paard wel languit liggen om nog beter te kunnen

uitrusten en dieper te kunnen slapen. Hij ligt dan met de benen en het hoofd gestrekt op de grond. Lang houden ze dat echter niet vol, want voor een paardenlijf is staan minder vermoeiend dan liggen. Liggend drukt het lichaam op de grond, waardoor de normale bloedsomloop en ademhaling bemoeilijkt worden.

ZOMERECZEEM VOORKOMEN

De allerbeste remedie tegen staart- en maneneczeem is nog altijd preventie. Immers: hoe vaker een gevoelig paard een beet van een knut (culicoïdesmugje) krijgt, hoe heviger de allergische reactie. Het paard in de knuttentijd de hele dag in een goed geïsoleerde stal zetten, zou een oplossing kunnen zijn. Het is alleen uit oogpunt van paardenwelzijn geen goed idee. Opstallen tijdens de zwermtij-

den van de insecten – rond zonsopgang, zonsondergang en na een regen- of onweersbui – is dat wél. Een paard dat buiten blijft, kan rond die tijd (of de hele dag) een speciale eczeemdeken om. Zorg voor een donkere en koele inloopstal, daar zijn

de knutjes niet graag. Loop verder de wei na op kuilen, rommel, autobanden of bakken waar zich stilstaand water in bevindt, want daar leggen de knutten hun eieren in. Houd het water in de drinkbak in beweging met een rubber bal of een fonteintje.



Afscheid

Paarden kennen innige vriendschapsbanden. Als ze slechts met zijn tweeën zijn gehuisvest, is de één soms heel moeilijk te scheiden van de ander. Houd die dieren in ieder geval bij elkaar als een van beide sterft, ook als dat via euthanasie is. Het achterblijvende paard beseft dan dat zijn maatje is gestorven, en wendt zich na een poosje van het levenloze lichaam af. Dit geldt ook voor merries die hun veulen verliezen. Zulk ‘afscheid nemen’ is beter dan de onrust en het zoekgedrag van een paard dat ineens een vriend of een kind kwijt is, zonder te weten waarom.



Vitamine C voor bejaarden

Ascorbinezuur ofwel vitamine C verhoogt bij paarden de weerstand, stimuleert hun spieren en helpt bij herstelwerkzaamheden in de lichaamscellen. De vitamine wordt in de lever van de dieren zelf aangemaakt. Extra toediening is dus overbodig. Een uitzondering vormen de echt oude paarden; zij maken veel minder vitamine C aan. Een vitaminepreparaat voor een bejaard paard kan dus verstandig zijn, maar een extra appeltje of worteltje is vaak ook voldoende.

Paardentaal

Steeds vaker hebben paardenmensen het over ‘paardentaal’ en natuurlijke dominantieverhoudingen tussen paarden in het wild. Paardentaal verwijst naar de manier waarop paarden onderling communiceren. De meeste mensen denken dan aan lichaamshoudingen, maar in feite is de taal veel uitgebreider: het gaat ook om geuren, geluiden, ruimtelijke posities en aanrakingen. De manier waarop paarden met elkaar communiceren kan soms heel spectaculair zijn. Het is dan niet zo moeilijk om te begrijpen waar ze mee bezig zijn. Hengsten die met elkaar vechten of het gedrag en de houding van een hengst en een merrie voorafgaand aan de dekking – daar kunnen geen misverstanden over bestaan. Maar meestal gaat het om subtiele signalen, zo subtiel dat wij mensen ze niet eens kunnen waarnemen. Zo kan de minste of geringste beweging die we maken voor het paard al aanleiding zijn om te reageren. De kennis van paardentaal is niet aangeboren. Paarden moeten zich die taal eigen maken via een leerproces.



Wetten en regels

Elke paardeneigenaar moet zich houden aan de wet. Zo moet ieder paard een paspoort hebben dat voldoet aan de EU-regels. Erkende stamboeken en de KNHS geven geldige paspoorten uit. Elk paard moet ook gechipt zijn, jonge dieren binnen een half jaar na geboorte. Chip en paspoort zijn aan elkaar gekoppeld. Voor paarden die naar de slacht gaan, gelden regels voor het gebruik van geneesmiddelen. Naast specifieke regelgeving voor paardenhouders is er algemenere regelgeving van toepassing als je paarden bezit. Denk aan wetten op het gebied van diergezondheid, dierenwelzijn, hygiëne, mestafvoer, transport, milieu en destructie. Meer over wet- en regelgeving is te vinden op www.levendehave.nl/kennisbank/paarden/regelgeving-paarden.

DIK OF MAGER

Een paard dat netjes op gewicht is, heeft een vloeiende overgang van hals naar schouder. Hij heeft ribben die niet zichtbaar maar wel voelbaar zijn en heeft – van achteren gezien – een vlak tot lichtjes hellend kruis. Een te mager paard heeft een nek die te smal is bij de aansluiting naar de schouder. Zijn ribben zijn zichtbaar en hij heeft een ingevallen kruis met een duidelijk ‘dakje’ erbovenop. Een paard met overgewicht heeft een bolle, vaak verharde nek met welvingen onder de manenkam. De ribben zijn niet zichtbaar of voelbaar en op de plaats van de rug-gengraat tot de staartaanzet loopt een geultje. Meet periodiek het gewicht met een meetlint. Wie weet hoe zwaar een paard is, kan het rantsoen beter bepalen en ook de hoeveelheid toe te dienen medicijnen.



MAIL
& WIN



Mag een ruiter op het fietspad
of op het trottoir rijden?

Mail je antwoord voor **1 november** naar paardenglossy@gmail.com met in het onderwerpveld “verkeersvraag” en maak kans op een veiligheidspakket van BoerenBond en Welkoop. Het pakket bestaat uit een reflecterend vest, reflecterend zadeldek, reflecterende bandages, ruiterlamp en een reflector, inclusief batterij. Onder de goede inzenders wordt dit pakket ter waarde van € 63,75 verloot.

TEST JE KENNIS VAN PAARDSIGNALEN

Wat zie je? Hoe komt dit? Wat doe je?

Op deze pagina's kun je je kennis van paardsignalen testen.

Goed voor je paard zorgen betekent goed kijken. Paarden zenden namelijk voortdurend signalen uit en geven op die manier veel informatie over hun gezondheid en welzijn. Voor de paardenhouder is het de kunst deze signalen op te vangen en er iets mee te doen. Bewust kijken naar paarden kun je leren. Stel jezelf tijdens het kijken steeds de volgende drie vragen:



1. Wat doet dit paard en waarom doet hij dat?

- A. Het paard steekt zijn tong uit de mond omdat dat zo hoort bij dit soort (pessoa) bidden.
- B. Het paard duwt de tong tussen het bit en zijn mond meestal omdat het bit pijn doet.
- C. Het paard doet zijn tong uit de mond omdat hij moe is en op deze manier afkoelt.



2. Welk paard is hier de baas?

- A. Het paard dat als eerste mag drinken.
- B. Het paard dat wacht en de omgeving in de gaten houdt terwijl anderen drinken.
- C. Dat is niet te zien op deze foto.



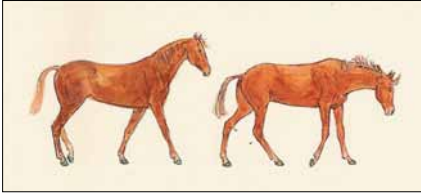
3. Wat doe je wanneer je deze mest ziet?

- A. De mest is te dun, dit paard heeft koliek, bel een dierenarts.
- B. Deze mest ziet er normaal uit. Je kunt gewoon gaan rijden.
- C. De mest bevat korrels en lange vezels, dit paard heeft zijn voer niet goed gekauwd. Bel een tandarts.



4. Hoe snel na de geboorte moet je een veulen zien drinken?

- A. Binnen 10 minuten, desnoods kun je zelf 250 ml biest (de eerste melk) melken en uit een flesje geven.
- B. Binnen 90 minuten, gezonde veulens drinken vervolgens wel 100 x per dag.
- C. Binnen 24 uur en na 2 dagen zie je de eerste zwarte mest (darmpek).



5. Aan welk been is dit paard kreupel?

- A. Rechtsvoor. Het paard tilt zijn hoofd op als het zere been op de grond staat en zakt met zijn hoofd als het gezonde been op de grond staat.
- B. Linksvoor. Het paard tilt zijn hoofd op als het zere been op de grond staat en zakt met zijn hoofd als het gezonde been op de grond staat.



6. Dit paard heeft lange hoeven, uitgegroeide nagels en ondergeschoeven verzenen (achterkant van de hoof loopt plat naar voren). Wat doe je?

- A. Zet je paard terug op stal, want je kunt vandaag niet rijden.
- B. Voer het paard extra Biotine om de hoof sterker te maken.
- C. Bel een hoefsmid om het ijzer te vervangen



7. Hoe kun je aan je paard zien of hij het koud heeft?

- A. Hij rilt met zijn spieren en zijn oren worden koud.
- B. Zijn vacht wordt dikker en hij eet meer.
- C. Hij slaat met zijn staart en rent meer in de wei.



8. Welke drie signalen duiden op goed ruwvoer?

- A. Groen/grijs, je hebt zand in je hand en het ruikt muf.
- B. Groen, het prikt en heeft lange stengels,
- C. Groen/geel, korte stengels en zacht



9. Wat doen deze paarden? En waarom?

- A. Ze eten teken en insecten uit elkaars vacht.
- B. Ze bijten elkaar om uit te maken wie de baas is.
- C. Ze knabbelen aan elkaar, dit doen bevriende paarden om te ontspannen.



10. Dit paard zwiept met de staart, heeft zijn oren naar achter, stamp met zijn voorvoet en bolt zijn hals hoog op. Het gedrag van dit paard vertelt mij dat het:

- A. Bang is
- B. Dominant is
- C. Honger heeft



11. Wat valt je op aan deze pony?

- A. Dit paard is te mager, omdat er te weinig gras in het land staat.
- B. Dit paard is goed op gewicht. Fjorden hebben altijd ronde billen en nek.
- C. Dit paard is te dik. De nek is dik (en hard) en je ziet geen ribben of botten meer.



12. Wat is er met dit gebit aan de hand?

- A. Dit paard heeft een verkeerd bit in de mond gehad
- B. Dit paard is aan het wisselen, hij is nu +/- 3,5 jaar oud.
- C. Er is een tand afgebroken door onvoldoende verzorging

Paardsignalen: kijken, denken, doen

Wil je meer paardsignalen leren zien en begrijpen? Lees dan het boek Paardsignalen van Menke Steenbergen en Jan Hulsen, of volg de training paardsignalen.

Kijk op www.paardsignalen.nl voor meer informatie. Paardsignalen is uitgegeven door Roodbont uitgeverij. Prijs: € 24,90 (incl. BTW). ISBN 978-90-8740-074-3.

Verkrijgbaar in boekhandels en ruitersportzaken en in de webshop van Levende Have: www.levendehave.nl/product/paardsignalen.





Wie eenmaal is bevangen door het paardenvirus, koopt vroeg of laat een eigen paard. Het kiezen van het juiste paard is voor velen een gevoelskwestie waarbij het vooral draait om de klik. Tip: laat het verstand ook mee besluiten.

Naast dat ene “ideale paard” zijn er misschien nog wel veel meer paarden, waarmee je ook een klik kunt krijgen.

EEN EIGEN Paard



Er zijn tal van manieren om aan een paard te komen. Belangrijk is om van te voren te bedenken wat je van een paard verlangt. Wie een betrouwbaar, beleerd paard wil om buitenritten mee te maken, zal via internet bij een particulier misschien sneller een geschikt paard vinden, dan bij een fokker of een handelsstal. Hoewel officiële verkopers van paarden als voordeel hebben dat je kunt nagaan of ze goed bekend staan.

Bij het kopen van een jong paard kan het handig zijn om te kijken hoe de ouders zijn uitgegroeid. Schroom niet om naar de ziektegeschiedenis te vragen – is het paard wel eens kreupel geweest en welke dierenarts heeft het paard behandeld? – en ga na of de verkoper bereid is garantie te geven. Je zult ook willen weten of



cinaties vermeld. Een keuring door een onafhankelijke dierenarts is gebruikelijk bij de aanschaf van een rijpaard. Zo'n keuring kan gebreken aan het licht brengen en daarmee flinke medische kosten voorkomen.

*Een paard dat te koop staat,
mag je gerust 'in de bek kijken'*

het paard stalondeugden vertoont. Vraag er gerust naar. Is het paard gechipt en heeft het een paspoort? Dat is namelijk verplicht. In het paspoort staan ook de vac-

Vergeet niet dat je als koper altijd een onderzoeksplicht hebt. Dit houdt in dat je er alles aan hebt gedaan om te weten te komen of het paard eventueel ziek is en gebreken vertoont. Na-

tuurlijk is zekerheid nooit te geven. Er kan na de aankoop altijd nog een ziekte of afwijking de kop opsteken.

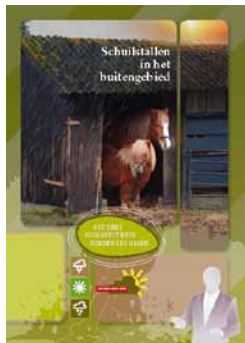
Het is interessant na te gaan hoe de verkoper met het paard omgaat. Als je vraagt hoe het met de hoeven is gesteld, durft hij die dan op te tillen? Loopt hij zonder zorgen achter het paard langs? Hoe reageert het paard op de verkoper? Ga bij het paard ook na hoe hij in zijn vacht zit. Dat zegt iets over de verzorging. Net als de conditie van de hoeven en het gebit. Een paard dat te koop staat, mag je gerust 'in de bek kijken'.

Horse dating

Nieuw fenomeen in paardenland: Horse Dating. Voortgekomen uit de behoefte aan advies bij de aankoop van een paard. De Vereniging Eigen Paard organiseert jaarlijks een kleinschalige verkoop van paarden en pony's, waarbij deelnemers kunnen 'daten' met een aantal paarden. Bij de vereniging hebben ze ook een lijst met "aankoopbegeleiders". Wie serieus een paard op het oog heeft, kan zo'n adviseur in de arm nemen. Zie www.eigenpaard.nl

NUTTIGE adressen

Alles over schuilstallen



Stichting Levende Have heeft samen met de Dierenbescherming en de Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders (NBvH) een brochure over schuilstallen uitgebracht. Daarin staan tips voor dierhouders én gemeenten. Het uitgangspunt: goed schuilstalbeleid geeft meer dierenwelzijn plus een fraaier landschap. De schuilstalbrochure is in digitale vorm gratis te verkrijgen op www.levendehave.nl/files/Schuilstallen_2.pdf. In de webshop van Levende Have zijn bouwtekeningen van verschillende vaste en verplaatsbare schuilplekken te koop, zoals een schuilstal, een sleepstal, een hooiberg en een windscherm. Zie: www.levendehave.nl/webshop/956.

Vereniging Eigen Paard

De Vereniging Eigen Paard beschikt over een uitgebreid netwerk van deskundigen die antwoord kunnen geven op uiteenlopende vragen. Leden kunnen gratis juridische contracten downloaden, zoals stallingsovereenkomsten en koopovereenkomsten, en een juridisch databestand raadplegen. Ook biedt de vereniging aantrekkelijke kortingen op onder meer verzekeringen, tijdschriften, evenementen en vele andere producten en diensten. De praktijkcursus 'Eigen paard, goud waard!' richt zich vooral op 'beginnende' paarden-eigenaren en iedereen die meer wil weten over het houden van een paard. Meer info op www.eigenpaard.nl



Cursus PaardenWelzijn

De KNHS en de FNRS willen met het boek en de cursus PaardenWelzijn bijdragen aan de noodzakelijke basiskennis over het welzijn van paarden. Voor ruiters op een ruitersportcentrum is het net zo belangrijk om een manegepaard goed te kunnen verzorgen als voor iemand die een eigen paard heeft. Dankzij een goede verzorging zal het paard zich beter voelen en prettiger zijn om mee te werken. De cursus PaardenWelzijn bestaat uit een theorie- en een praktijkgedeelte en wordt gegeven door ervaren instructeurs op een KNHS-vereniging of FNRS-Ruitersportcentrum. Op www.knhs.nl/paardenwelzijn vind je meer informatie over de cursus en de locaties waar de cursus wordt gegeven. Is er geen cursus bij jou in de buurt? Informeer dan bij je eigen vereniging of vereniging in de buurt. Alle bij de KNHS of FNRS aangesloten verenigingen of ruitersportcentra mogen de cursus PaardenWelzijn verzorgen.



Bokt.nl

De populairste website onder paardenliefhebbers is zonder twijfel www.bokt.nl. Nieuws, achtergrondinformatie en vooral het forum trekken dagelijks vele duizenden bezoekers. Bijna tweehonderdduizend paardenliefhebbers zijn lid van bokt.nl. De website is daarmee het grootste paardenforum ter wereld. Bokt Wiki is de snelst groeiende encyclopedie op paardengebied.



Haal nu je Ruiterbewijs!

Rij je veel buiten en wil je meer leren over buitenrijden en de verzorging van je paard? Haal dan je Ruiterbewijs. Tijdens de opleiding tot het Ruiterbewijs leer je alles over de verkeersregels en hoe je verantwoord met je paard gebruik maakt van de openbare weg en het bos. Veel weggebruikers houden geen rekening met paarden en pony's die soms ergens van kunnen schrikken en dan wegspringen. Daarom is het voor jou, als ruiter, extra belangrijk om je goed te houden aan de basisregels in het verkeer, zoals rechts houden, richting aangeven en voorrang verlenen. Daarnaast leer je alles over harnachement, voeding en ziekten. Rijd je op een FNRS Ruitersportcentrum of ben je van plan daar te gaan rijden? Volg dan de opleiding 'Leer buitenrijden met plezier' die opleidt tot het FNRS Ruiterbewijs. Voor meer informatie kijk je op www.fnrs.nl. Rijd je op een KNHS Vereniging of wil je daar de opleiding gaan volgen?

Kijk dan voor meer informatie op <http://www.ruiterbewijs.nl>

Paardaardige tips

De Dierenbescherming heeft een speciale website over paarden met talrijke "paardaardige tips". Veel van deze tips zijn een vertaling van het zogeheten paardenbesluit. In dat besluit staan concrete voorstellen om het welzijn van paarden te verbeteren, waaronder wetgeving en de introductie van een diploma voor paardenhouders. Meer info: <http://paarden.dierenbescherming.nl>



Paard Natuurlijk

Tijdens hun zoektocht naar de beste manier om met paarden om te gaan en ze te verzorgen hebben Frans Veldman en Ilona Kooistra veel kennis en ervaring opgedaan. Om deze informatie te delen met anderen richtten ze de website www.paardnatuurlijk.nl op. De website is niet alleen een bron van kennis voor paardenliefhebbers, er staan ook veel praktische tips op in combinatie met handige producten. Veel geraadpleegd is de fructaanindex, een tabel die een indicatie geeft van de mogelijke hoeveelheid fructaan in het gras. De voorspelling wordt gemaakt aan de hand van de temperatuur en de hoeveelheid zonneschijn.



Bitloos

Er bestaan veel soorten bitloze optomingen, waaruit een ruiter een keuze kan maken. De Nederlandse Vereniging Bitloos Paardrijden biedt op haar website een overzicht. Voor leden is er een bruikleenservice. Handig als je eens wat wilt uitproberen. Tevens beschikt de vereniging over een lijst met instructeurs. www.bitloos.nl



Paddock Paradise

Een ontmoetingsplaats voor iedereen die geïnteresseerd is in een paddock paradise. Dat is www.paddockparadijs.nl. Je kunt er informatie vinden, vragen stellen en je ervaringen delen met anderen. Ook is er een forum, waar veel creatieve ideeën verzameld zijn. De website is zeer praktisch en staat boordevol tips. Soms hebben paarden het iets te goed in het paddock paradise. Daarom veel aandacht voor gewichtsbeheersing, slowfeeders en andere manieren om de voedselopname te controleren. Op de website staat ook een gewichtscalculator.

Nederlands Hippisch Kenniscentrum

Kennisontwikkeling en kennisontsluiting zijn de hoofdtaken van het Nederlands Hippisch Kenniscentrum. Onder het kopje dossiers is veel bestaande kennis gebundeld. Ook worden daar de resultaten van wetenschappelijk onderzoek gepresenteerd. Op www.nhk.nl is tevens de NHK kennisquiz te vinden. Twintig vragen uit de quiz zijn opgenomen in deze glossy. Via de website kunnen ook vragen worden gesteld aan experts.



Identificatie en registratie

Over de registratie van paarden en hun eigenaren is veel te doen. Het ziet er naar uit dat het Productschap voor Vee en Vlees een sluitend systeem voor identificatie en registratie gaat optuigen. Zo'n systeem kan behulpzaam zijn bij het traceren van paarden en hun eigenaren in geval van een uitbraak van een besmettelijke dierziekte. Vooralsnog is alleen de registratie van een paard, inclusief paspoort en een chip, verplicht. Meer informatie daarover is te vinden op <http://www.nl-paardenpaspoort.nl/> Via die website is het mogelijk het stamboek te achterhalen waarbij een paard staat ingeschreven.

Advies bij gedragsproblemen

Equus Research & Therapy van dr. Machteld van Dierendonck is een klinisch ethologische praktijk die zich bezig houdt met het gedrag en welzijn van paarden. Gedrags- en welzijnsproblemen worden vanuit een wetenschappelijke invalshoek benaderd. Van Dierendonck kan worden ingeschakeld voor advies, maar ook voor de behandeling van probleempaarden. Voor meer informatie, zie www.equusresearch.nl



Nederlandse Vereniging Vrijetijds Ruiters

Deze landelijke vereniging zet zich in voor de belangen van de recreatieruiter. Daarbij gaat de aandacht uit naar de veiligheid van ruiters in het verkeer, meer en betere ruitersporen door natuurgebieden, evenementen en het uitwisselen van kennis en ervaring. De vereniging heeft paardvriendelijkheid hoog in het vaandel staan. Ruiters, menbers of andere paardenliefhebbers die op zoek zijn naar de gezelligheid van een vereniging met een ongedwongen sfeer en zonder prestatiedrang, kunnen zich via www.nvvr.info aansluiten bij de NVVR. De vereniging werkt samen met de Stichting Hippisch Toerisme.



Sectorraad Paarden

De Sectorraad Paarden bundelt de krachten in de paardensector. Van stamboeken tot en met maneges en van dierenartsen tot en met de bond van hengstenhouders – ze zijn allemaal vertegenwoordigd in dit overkoepelende orgaan. Op de website van de sectorraad – www.sectorraadpaarden.nl – is ook voor particulieren interessante informatie te vinden, bijvoorbeeld over dierenwelzijn of over dierziekten en identificatie en registratie. De Gids Goede Praktijken is samengesteld onder verantwoordelijkheid van de sectorraad.





SHOP

PAARDige producten

REISSETJE

Het Grand National reissetje is ideaal om mee te nemen naar een concours of ruiterkamp en leuk om cadeau te geven. De set wordt geleverd in een etui met daarin 3 flacons à 50ml met glansspray, shampoo en lederspray. Vraag ernaar bij uw BoerenBond of Welkoop winkel.

Verkoopadviesprijs €6,45
www.grandnational.nl

PolyFeed

Hooiruif PolyFeed: nú € 840 excl. btw. Meest verkochte weideruif voor paarden. Volledig verzinkt met 12 eetplaatsen. Verstelbaar dak voorkomt regeninslag. Hoogte instelbaar dankzij verstelbare steunpoten. Voorzien van trekker aankoppeling en ruime toegangsdeur voor grote hooibalen. Kleinere modellen zijn er al vanaf €436,- excl. btw. Meer informatie: www.landbouwwinkel.nl



MAIL & WIN

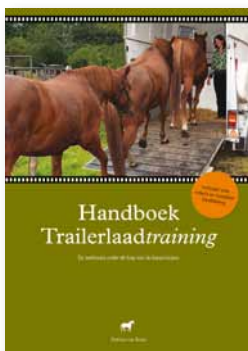
HORSE AND HUNK KALENDER 2013



Welke eventingruiter staat in de kalender Horse and Hunk?

Mail je antwoord voor **1 november** naar paardenglossy@gmail.com met in het onderwerpveld 'horseandhunk'. Onder de goede inzenders worden drie kalenders ter waarde van €12,95 verloot. Kun je niet wachten en wil je deze kalender met stoere mannen op mooie paarden zo snel mogelijk ontvangen? Ga dan naar www.horseandhunk.nl en koop de kalender voor €12,95 excl. verzendkosten. Door aankoop van de kalender steun je Brooke Hospital for Animals. Brooke helpt werkeuzels en paarden van straatarme mensen in landen als Egypte, India en Pakistan door gratis diergeneeskundige hulp en voorlichting over dierenwelzijn te geven.

Handboek Trailerlaadtraining



Over hoe je paarden kunt laten wennen aan trailers en transport, hoe je ze leert om rustig in en uit de trailer te lopen en hoe je problemen oplost. Inclusief de succesvolle Makkie-trailerlaadmethode om paarden te laten wennen aan trailers maar ook aan bijvoorbeeld verkeer, zadels of apparaten. 104 pagina's A4 met meer dan 55 full color foto's. Prijs € 39,95 inclusief toegang tot vele online video's! www.met6benenopdegrond.nl

SLOWFEEDER

Slowfeeders verlengen de voertijd.

Er kan veel ruwvoer tegelijk worden aangeboden, zonder dat dit ten koste gaat van het aantal noodzakelijke kauwbewegingen.

Verspilling van

hooi en zandkoliek worden voorkomen.

Langere voertijd, minder voernijd.

Bedaf Stallenbouw maakt slowfeeders in diverse afmetingen en op maat.

Kijk op www.bedafstallenbouw.nl





Samen werken aan duurzaam perspectief voor ondernemers in de groene ruimte

Wij werken samen met ondernemers, overheden, onderwijs, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Dat doen we betrokken en professioneel. Door participaties, belangenbehartiging, projecten en individueel advies.

www.zlto.nl



stoas | **Vilentum**
WAGENINGEN | HOGESCHOOL

Bezoek onze voorlichtingsdag
17 november
10.00-14.00



Ook een natuurtalent?

Heb jij de ambitie om op HBO-niveau te gaan werken binnen de paardensector en ben jij een talent in het overbrengen van kennis over deze sector? Dan is de studierichting Paardenhouderij of Paardensport echt iets voor jou!

Stoas Hogeschool biedt naast Paardenhouderij en Paardensport nog negen andere studierichtingen aan. Zowel in voltijd als deeltijd. Of kies voor de Master Leren & Innoveren.

Nieuwsgierig geworden? Kijk op → www.stoasvilentum.nl



Nederlandse Vereniging voor Recreatie Ruiters

Georganiseerde buitenritten, hinnikmiddagen, contact met andere paardenliefhebbers via gezellige e-mailgroep of social media, clinics, themaweekenden. Maar ook: 6x per jaar de VrijRuiter — hét andere paardenmagazine, de belangenbehartiging van de recreatieruiter én ambassadeur van het *Vrij Buiten Rijden*.

Bekijk de wereld met de oortjes naar voren!

www.nvvr.info



Paardencrematorium
Het Hoeksche Hof



*Een vertrouwd adres
voor een waardig afscheid
van uw paard of pony*

**7 dagen per week
24 uur per dag bereikbaar**

Paardencrematorium Het Hoeksche Hof

Volgerlandseweg 6, 3281 KV Numansdorp

Tel. : 0186 68 06 13

paardencrematorium@hethoekschehof.nl

www.hethoekschehof.nl

Niet alleen kunt u zelf of een ander de trailer beschadigen, ook uw eigen paard kan behoorlijke schade toebrengen aan het vervoermiddel. Een belangrijke reden dus om uw aanschaf goed te verzekeren.

Indien u uw paard verzekerd heeft bij Paardenverzekering Bierum dan geniet u van **maar liefst 20% collectiviteitskorting.**

Paardentrailerverzekering



Postbus 9, 8060 AA HASSELT
Tel.: (038) 477 85 88
E-mail: info@zwla.nl
Internet: ww.zwla.nl

BEO-band®

**Veilige en diervriendelijke
Afrastering**

Al meer dan 25 jaar.....



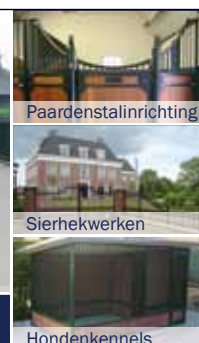
Voor o.a. weideafrastering, stapmolens, manegebak en Stalwanden

- Polyester coated met een hoogwaardige P.V.C.
- IJzersterk, rekt en krimpt niet en UV-bestendig
- Kleur: zwart, groen en wit
- In verschillende breedtes leverbaar

Hoofdstraat 54
6077 AP St. Odiliënberg
Tel: 0475-531312
Fax: 0475-535647

Monsters en documentatie op aanvraag
www.beo-band.nl • info@beo-band.nl

*Bezoek onze showtuin
in Lunteren*



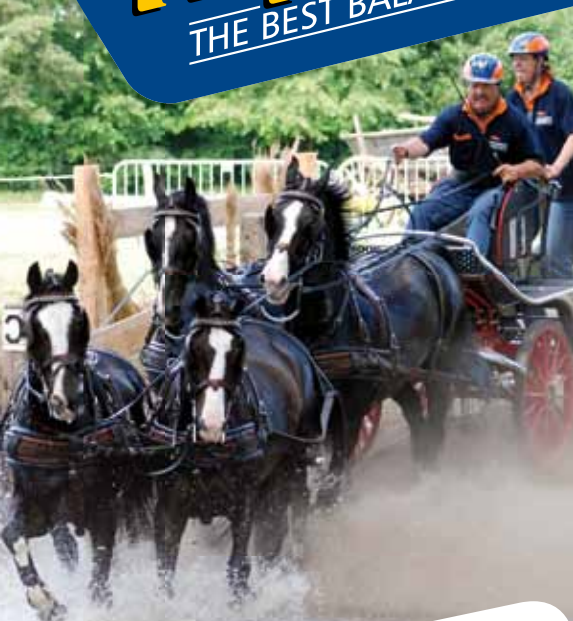
- Exclusief sierhekwerk in alle prijsklassen.
- Van klassiek tot modern.
- Maatwerk ook eigen ontwerp mogelijk.



Industrieterrein De Stroet, Kauwenhoven 35, 6741 PW Lunteren
Tel. 0318 - 482 619 • **www.folmerhekwerken.nl**

HippoStar®

THE BEST BALANCED HORSEFOOD



Herman:

*“Ja, het is simpel voor mij.
Never change a winning team!
Met HippoStar pieken mijn
paarden op het juiste moment
en ze zijn topfit. Wat wil je als
menruiter nog meer?”*



Lotje:

*“Door de breedte van het
assortiment kan ik altijd het
ideale rantsoen samenstellen.
Ik kan lezen en schrijven met
HippoStar.”*



Gert-Jan:

*“Ik vertrouw volledig op
HippoStar. Ik ken de makers
en weet met hoeveel kennis
en passie de voeding tot stand
komt.”*

Drie Topruiters, één geheim

Wat hebben Gert-Jan Bruggink, Lotje Schoots en Herman ter Harmsel gemeen naast hun grote liefde voor de paardensport en hun winnersmentaliteit? Juist: HippoStar.

HippoStar Paardenvoeders zijn er in veel varianten: krachtvoerders, muesli's en graanmengelingen. In de topsport is HippoStar een vanzelfsprekende keuze. Maar ook voor paarden in maneges, de fokkerij en de recreatie is HippoStar onovertroffen.

Do you want to be a Star: HippoStar



Nature's Best!



BoerenBond
welkoop



**BoerenBond/Welkoop heeft een ruim assortiment
paardenvoeding en -supplementen van Subli.**

Subli Preferred Supplier van de KNHS

Subli paardenvoeders, u wilt toch ook het beste voor uw paard! www.subli.nl

Verstand van buiten leven.